

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

**NÁHRADA ŠKODY PŘI POSKYTOVÁNÍ
ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB**

Anna Marie Lomová

Plzeň

2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

**NÁHRADA ŠKODY PŘI POSKYTOVÁNÍ
ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB**

Anna Marie Lomová

Vedoucí práce: JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Plzeň

2021

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma „Náhrada škody při poskytování zdravotních služeb“ zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly řádně citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

V Plzni dne 20. března 2021

.....

Anna Marie Lomová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za jeho vstřícný přístup a trpělivost a také za jeho cenné rady a připomínky, které mi byly pomocí při zpracování této diplomové práce. Taktéž bych chtěla poděkovat za možnost realizace tohoto tématu.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	ŠKODA A NEMAJETKOVÁ ÚJMA	3
2.1	OBECNĚ O MAJETKOVÉ A NEMAJETKOVÉ ÚJMĚ.....	3
2.1.1	Majetková újma (škoda)	4
2.1.2	Nemajetková újma.....	5
3	PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST LÉKAŘE A POSKYTOVATELE ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB	8
3.1	OBČANSKOPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST LÉKAŘE A POSKYTOVATELE ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB	8
3.1.1	Funkce občanskoprávní odpovědnosti	9
3.1.2	Smluvní a mimosmluvní občanskoprávní odpovědnost.....	10
3.2	JINÁ NEŽ OBČANSKOPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST LÉKAŘE A POSKYTOVATELE ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB	11
3.2.1	Trestněprávní odpovědnost	11
3.2.3.1	Usmrcení z nedbalosti	12
3.2.3.2	Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a ublížení na zdraví z nedbalosti.....	13
3.2.3.3	Neposkytnutí pomoci	13
3.2.2	Pracovněprávní odpovědnost	14
3.2.3	Odpovědnost za přestupky	16
3.2.4	Disciplinární odpovědnost.....	16
3.3	ODPOVĚDNOST LÉKAŘŮ BEZ SPECIALIZOVANÉ ZPŮSOBILOSTI	16
3.3.1	Lékař s odbornou způsobilostí a lékař se specializovanou způsobilostí	
	17	
4	NÁHRADA MAJETKOVÉ A NEMAJETKOVÉ ÚJMY PŘI POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB	19
4.1	SKUTKOVÉ PODSTATY	19
4.1.1	Porušení zákona.....	19
4.1.2	Porušení smluvní povinnosti	21
4.1.3	Zvláštní typy náhrady škody	22
4.1.3.1	Škoda způsobená věcí a vadou výrobku.....	22
4.1.3.2	Škoda způsobená informací nebo radou.....	25
4.1.3.3	Škoda z provozní činnosti	26
4.1.4	Škoda způsobená postupem <i>non lege artis</i>	27
4.2	ZPŮSOB A ROZSAH NÁHRADY ÚJMY ZPŮSOBENÉ LÉKAŘSKÝM ZÁKROKEM	
	29	
4.2.1	Majetkové nároky při ublížení na zdraví.....	30

4.2.3.1	Ztráta na výdělků.....	30
4.2.3.2	Náklady na výživu pozůstalým	32
4.2.3.3	Náklady spojené s péčí o zdraví	33
4.2.3.4	Náklady pohřbu	35
4.2.2	Bezdůvodné obohaceni škůdce.....	36
4.2.3	Nemajetková újma.....	36
4.2.3.1	Způsob, forma a výše odčinění.....	36
4.2.3.2	Náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení.....	38
4.2.4	Pracovní úrazy a nemoci z povolání.....	50
4.2.5	Regres zdravotní pojišťovny	52
4.2.6	Nároky třetích osob a tzv. sekundární obět'.....	53
4.3	WRONGFUL LIFE A WRONGFUL BIRTH.....	57
5	SROVNÁNÍ A ZMĚNA PRÁVNÍ ÚPRAVY	60
6	ZÁVĚR.....	63

1 Úvod

Jak už z názvu této práce vyplývá, bude se zabývat poskytováním zdravotních služeb, se kterými jsou neodmyslitelně spojeny ty nejcennější hodnoty, které člověk vlastní. Jedná se o život a zdraví. Takto důležité hodnoty je třeba náležitě chránit a tuto funkci mají vykonávat předmětná ustanovení občanského zákoníku, která zakotvují povinnost nahradit majetkovou či nemajetkovou újmu. Cílem této povinnosti je odčinit následky, které vznikly nesprávným postupem lékařů či jiného zdravotnického personálu, a mimo jiné má naplnit taktéž preventivní funkci. Pravděpodobně každý z nás zažil nějaký běžný či závažnější lékařský zákrok nebo alespoň obvyklou návštěvu lékaře, a tak nás tato tematika provází našimi životy, ať chceme či nechceme.

Při poskytování zdravotních služeb dochází ke značným zásahům do soukromí a života osob. Takovéto zásahy do přirozených práv člověka jsou často nepříliš příjemným stavem. Vzhledem k tomu, že v dřívějších dobách nebyli lidé tak informováni a nebylo možné si najít potřebnou informaci během pár minut, byl vztah mezi pacientem a lékařem poněkud jednodušší. Odborný názor lékaře byl v tu chvíli bez jakýchkoliv pochyb ten správný. V dnešní době době internetu a dostupnosti nejrůznějších služeb se tento vztah stává komplikovanější. I přes velký pokrok techniky je při poskytování zdravotních služeb hlavním faktorem lidský faktor, který není, a ani nemůže být zcela bezchybný. Z tohoto důvodu vznikají v souvislosti s poskytováním takových služeb časté soudní spory, jejichž účelem je nahradit vzniklou újmu, ať se jedná o újmu na majetku či na přirozených právech člověka, tedy nemajetkovou újmu.

Ačkoliv je toto téma velmi obsáhlé, cílem této práce je snaha o komplexní popis problematiky a poskytnutí všeobecného přehledu. Tato práce je členěna do čtyř kapitol. V rámci druhé kapitoly popíšu základní pojmy. Jedná se o pojmy majetkové a nemajetkové újmy. V této kapitole vysvětlím rozdíl mezi výše zmíněnými pojmy a na jakých zásadách jsou postaveny. Ve třetí kapitole rozvedu zásadní otázku spojenou s náhradou majetkové a nemajetkové újmy, a to právní odpovědnost poskytovatelů zdravotních služeb. Zaměřím se na vymezení tohoto pojmu ze všech právních ohledů, tedy nejen jakožto občanskoprávní odpovědnost,

kteřá je nejvýznamnější s ohledem na téma této diplomové práce, ale pro souhrnné pochopení odpovědnosti lékaře, bych chtěla zmínit taktéž trestněprávní odpovědnost. Ta je pro změnu nejzásadnější z pohledu samotného lékaře. Taktéž se budu věnovat pracovněprávní odpovědnosti, která je důležitá z hlediska regresní náhrady a disciplinární odpovědnosti, která může lékaře například zbavit možnosti vykonávat svou profesi. Za velice důležité téma považuji problematiku odpovědnosti lékaře bez specializované způsobilosti, která je velmi diskutovaným tématem, a to převážně mezi neatestovanými lékaři. V další kapitole budu charakterizovat již samotnou náhradu újmy. Nejprve vymezím, jakým způsobem může k takové škodě dojít a zaměřím se na nejdůležitější pojem při posuzování jednání lékaře, a to na pojem *lege artis*. V této části se taktéž zaměřím na majetkovou újmu, která může vzniknout při poskytování zdravotních služeb a její následnou náhradu, a poté krátce nastíním, o co se jedná, pokud vzniká povinnost vydat škůdci rovněž bezdůvodné obohacení. V jedné z nejzásadnějších kapitol seznámím čtenáře s náhradou nemajetkové újmy, a to konkrétně s náhradou při ublížení na zdraví či usmrcení. V souvislosti s ublížením na zdraví představím Metodiku Nejvyššího soudu České republiky k odškodňování bolestného a ztížení společenského uplatnění. V této části se budu věnovat promlčení zmíněných nároků. V krátkosti se budu věnovat náhradě újmy, která byla způsobena pracovním úrazem a porovnáím tak tuto úpravu s úpravou občanskoprávní náhrady újmy. Ke konci své diplomové práce se zaměřím na témata žalob *wrongful birth* a *wrongful life*, která jsou podle mého názoru velmi aktuální a teprve se rozvíjející. Na závěr práce se budu věnovat změně a srovnání právní úpravy týkající se náhrady újmy.

Tato diplomová práce je sepsána k právnímu stavu v březnu 2021.

2 Škoda a nemajetková újma

2.1 Obecně o majetkové a nemajetkové újmě

Nový občanský zákoník účinný od 1. 1 2014 užívá pojem „újma“, pod který přiřazuje jak majetkovou, tak i nemajetkovou újmu. Zákoník počítá i s pojmem „škoda“, kterým je ovšem vymezena pouze majetková újma, tedy újma způsobená na majetkové sféře poškozeného neboli újma na jmění. Ustanovení § 2894 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku tedy definuje základní zásadu k náhradě újmy, která zakotvuje skutečnost, že se vždy poškozenému nahrazuje škoda jakožto újma na jmění. Opozitem k ní je nemajetková (imateriální) újma, u které je dána povinnost odčinit takovou újmu pouze v případech, kdy je stranami takto dohodnuto anebo pokud tak stanoví zákon.¹

Podle právní úpravy platí, že povinnost nahradit škodu, aniž by se vyžadovalo zavinění, lze pouze v případech stanovených zvlášť zákonem. Zavinění spočívá ve jakési vadě vůle a při posuzování zavinění je třeba zkoumat, zda se škůdce svým jednáním odklonil od potřebné míry dohledu či péče.² Například při zásahu do absolutních práv není třeba prokazovat zavinění, zatímco u porušení smluvní povinnosti dle § 2913 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, vyžadováno zavinění není.

Důležitou zmínkou je ustanovení týkající se omezení povinnosti náhrady újmy, kdy tuto možnost občanský zákoník vylučuje. Není tedy možné tuto povinnost vyloučit, ani omezit, a to jakoukoliv formou (ústní či písemnou). V případě, že někdo toto učiní, k takovému jednání se nepřihlíží a toto jednání nemá žádné právní účinky. Výjimku činí možnost, kdy ještě před vznikem újmy učiní potenciální škůdce oznámení, jakožto varování před případným nebezpečím (jako je např. „Pozor, zlý pes!“). Ani v takových případech není tímto vyloučena nebo omezena povinnost nahradit újmu, nýbrž v případě ignorování tohoto varování je možný vznik spoluodpovědnosti poškozeného na způsobené újmě.

¹ DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

² BEZOUŠKA, Petr. § 2895 [Náhrada nezaviněné újmy]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1500.)

2.1.1 Majetková újma (škoda)

Jak bylo již výše uvedeno, o majetkovou újmu neboli škodu se jedná v případě, kdy škoda zasahuje do majetkové sféry poškozeného a lze ji tedy vyjádřit penězi. Škoda tedy představuje újmu na právem chráněných statcích, jež se projevuje na materiální stránce, tedy na jmění poškozeného. Ze zákona vyplývá, že jakožto způsob náhrady škody se upřednostňuje uvedení do předešlého stavu, tedy náhrada v podobě naturální restituce. Avšak nelze-li takto nahradit škodu, nahradí se v penězích. Naturální restituce totiž lépe vystihuje kompenzační funkci náhrady škody, kdy navrácení do původního stavu je způsob vyrovnání škody, nikoliv pouze vyrovnání jmění poškozeného. Tímto způsobem je více chráněna nedotknutelnost statku.³

Zároveň je důležité uvést, že občanský zákoník přímo zmiňuje újmu na jmění, čímž se rozumí kladné i záporné majetkové hodnoty, tedy aktiva a pasiva a je tedy dáno, že škoda nemusí vzniknout pouze na majetku poškozeného, ale zároveň i při vzniku dluhu.

Dle dikce zákona se při náhradě škody hradí skutečná škoda i ušlý zisk. Skutečná škoda neboli pozitivní škoda (*damnum emergens*) je taková škoda, kdy skutečně dochází ke zmenšení majetku poškozeného.⁴ Nález Ústavního soudu popisuje skutečnou škodu jako majetkovou újmu, jenž je vyjádřitelná penězi a spočívá ve zmenšení, ve snížení nebo v jiném znehodnocení již existujícího majetku poškozeného, jakož i ve vynaložení nákladů na odstranění tohoto znehodnocení.⁵

Další nárok, který je dle zákona nutné v rámci odškodnění nahradit je ušlý zisk (*lucrum cessans*), jenž spočívá naopak v situaci, kdy se dalo očekávat zvětšení majetku, ale jednáním škůdce k tomu nedošlo.⁶

³ BEZOUŠKA, Petr. § 2951 [Způsob náhrady újmy]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1679.)

⁴ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3.

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 18/01

⁶ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3.

Důvodem, proč je nutné nahradit jak skutečně vzniklou škodu, tak i ušlý zisk, je zajištění plné a spravedlivé náhrady škody poškozenému. Zatímco škoda má představovat faktické snížení majetku, ušlý zisk představuje ztrátu odůvodněných nadějí na zisk. Tyto naděje však musí být podloženy skutečnostmi, že pokud by nedošlo ke škodné události, došlo by k tomuto zvýšení zisku. Při stanovování výše škody se postupuje podle tzv. diferenční teorie, tedy tak, že se určí rozdíl mezi stavem jmění, který nastal škodnou událostí, a stavem, který by byl, pokud by ke škodné události nikdy nedošlo. Rozhodný okamžik je okamžik uplatňování nároku, kdy lze již posoudit jaké veškeré dopady mělo toto jednání na jmění poškozeného.⁷ Vzniklá škoda by měla být určena co nejpřesněji, a proto se stanovuje objektivní hodnota vzniklé škody. Jedná se o určení hodnoty, za kterou lze uvést majetek do předešlého stavu a škodu takto napravit. Od 1. 1. 2014 lze taktéž nahradit subjektivní hodnotu, jedná se o tzv. cenu zvláštní oblíbenosti dle ustanovení § 2969 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Jde o takovou škodu, kterou poškozený pociťuje jako osobní ztrátu, a proto je složité stanovit její objektivní hodnotu.

Aby mohl poškozený uplatnit náhradu škody, nesmí se jednat o škodu, která se vztahuje k nezákonným aktivitám či zdrojům. Zcela logicky soudy odmítají poskytovat ochranu jednání, které není v souladu s právním řádem České republiky.

2.1.2 Nemajetková újma

Oproti tomu se nemajetková újma vyznačuje nemožností měřit takovou újmu penězi, neboť tato újma nevede k přímému snížení majetku poškozeného. Nemajetková újma je jakýkoliv zásah do přirozených práv člověka, tedy do právem chráněných statků jako je například právo na život, zdraví, svobodu, jméno, důstojnost nebo soukromí. Nemajetková újma se projevuje jako újma na osobnostních právech anebo jako újma v důsledku nepříznivého zásahu do tělesné integrity. Co se týká újmy na osobnostních právech člověka, tak se jedná například o neoprávněný zásah do soukromí člověka nebo zásah, který narušuje dobrou pověst osoby nebo její důstojnost. Tato újma se projevuje v určité míře

⁷ DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

vnímání obtíží, nepohodlí, stresu nebo dalších faktorů, které přinesl zásah do základních práv člověka. Jedná se o takový stav, kdy vnímání těchto faktorů či účinků přesáhne běžnou míru diskomfortu nebo stav, který se projeví jakožto intenzivnější prožívání těchto nesnází. Při poskytování zdravotních služeb může vzniknout nemajetková újma při ublížení na zdraví nebo usmrcení osoby, a to v důsledku postupu lékaře tzv. *non lege artis*. K takové újmě může dojít rovněž například při zásahu do osobnostních práv v případě, kdy nebyl dán informovaný souhlas pacientem.

Vzhledem k tomu, co nemajetková újma představuje, nelze zcela objektivně tuto újmu vyčíslit, nelze ji tudíž přesně ocenit v penězích. V českém právním řádu jsou zakotvena určitá objektivní kritéria, dle kterých se výše odčinění určí tak, že se subjektivní újma odhadne dle navenek rozpoznatelných indicií. Občanský zákoník stanovuje odčinění této újmy formou poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, jehož výši a způsob soud posoudí dle konkrétního případu. Dle občanského zákoníku má poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (satisfakce) být učiněno v penězích (materiální satisfakce), pokud není dostatečně účinný jiný způsob odčinění způsobené újmy (morální satisfakce) jako např. omluva. Výjimkou může být odčinění formou poskytnutí ceny zvláštní obliby (*pretium affectionis*), a to v případech, kdy bylo zasaženo do sféry poškozeného poškozením věci ze svévole či škodolibosti, jež je v občanském zákoníku zakotveno v ustanovení § 2969 odst. 2.

K tomuto zákon uvádí: „*Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon.*“.⁸ Z tohoto důvodu zákonodárce poskytuje široký výčet povinností odčinit člověku taktéž nemateriální újmu jako např. újmu na přirozeném právu dle ustanovení § 2956 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku nebo poškození věci dle § 2969 stejného zákona.

Zákon při nároku náhrady škody, tedy majetkové újmy, používá pojem náhrada., zatímco u nemajetkové újmy užívá pojem odčinění, a to z toho důvodu,

⁸ § 2894 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

že újmu na přirozených právech člověka nelze navrátit v předešlý stav, ale pouze se konkrétním odčiněním kompenzuje způsobená újma.

3 Právní odpovědnost lékaře a poskytovatele zdravotních služeb

3.1 Občanskoprávní odpovědnost lékaře a poskytovatele zdravotních služeb

S účinností nového občanského zákoníku se právní úprava odklání od pojmu odpovědnost za škodu a přechází na označení povinnost nahradit škodu, která nastupuje jako závazek z deliktu. S pojmem odpovědnost si zákon spojuje skutečnost, že subjekt odpovídá za náležité plnění svých povinností. Dle odborné literatury ovšem nelze chápat pojem odpovědnost takto dogmaticky, a ve svém výkladu využívá nadále pojem odpovědnost za újmu či škodu. S ohledem na tuto skutečnost si ve své práci dovoluji užívat pojem odpovědnost za škodu či újmu ve smyslu povinnosti nahradit vzniklou újmu.⁹ Občanskoprávní odpovědnost tedy vzniká již se vznikem primární občanskoprávní povinnosti a až následným porušením těchto povinností působí právní následky, tedy vzniká povinnost nahradit újmu.

Obecné předpoklady, které vedou ke vzniku povinnosti nahradit vzniklou újmu, jsou protiprávní jednání či protiprávní stav, vznik majetkové či nemajetkové újmy a příčinná souvislost (kauzální nexus) mezi nimi. V případě splnění těchto tří podmínek se jedná o odpovědnost objektivní, tedy odpovědnost bez zavinění, které se lze zprostit na základě liberačních důvodů. Jestliže jsou dány okolnosti a nelze tedy zprostit odpovědnosti, jedná se o absolutní objektivní odpovědnost. Při splnění poslední podmínky, tedy podmínky zavinění ve formě úmyslu nebo nedbalosti, se jedná o občanskoprávní odpovědnost za zavinění, tedy o subjektivní odpovědnost s možností vyvinění tzv. exkulpace.

Občanskoprávní odpovědnost lze taktéž třídit na odpovědnost za škodu, odpovědnost za vady a odpovědnost za prodlení. Dalším možným kritériem, jak třídit občanskoprávní odpovědnost, jež je popsáno v jedné z následujících kapitol, je třídění občanskoprávní odpovědnosti na smluvní a mimosmluvní odpovědnost.

⁹ DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

3.1.1 Funkce občanskoprávní odpovědnosti

Základní funkcí občanskoprávní odpovědnosti je zcela jistě funkce prevenční, která zastává důležitou úlohu a je vyjádřena zásadou „*neminem laedere*“ neboli „*nikoho nepoškozovat*“. Tato zásada motivuje k neporušování primární povinnosti a zároveň, jak je i upraveno zákonem, je nutné, aby si každý počínal tak, aby nebyla způsobena nedůvodná újma v majetkové i nemajetkové sféře jiných osob. Ovšem jak je již z ustanovení § 2900 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku patrné tato povinnost neplatí neomezeně, ale v případě „*vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života*“.

Další funkce občanskoprávní odpovědnosti je funkce uhrazovací (reparační), která je rozhodující funkcí. Jak již bylo výše vysvětleno, její rámec zahrnuje naturální restituci, tedy uvedení věci v předešlý stav, popřípadě peněžitou náhradu (kompenzaci). Tato funkce má zabezpečit spravedlivou náhradu újmy poškozeného.

Funkce občanskoprávní odpovědnosti v poskytnutí přiměřeného zadostiučinění byla popsána v kapitole „Nemajetková újma“.

Problematika represivní funkce v občanskoprávní odpovědnosti je poněkud sporná. Zpočátku převládal názor, že občanskoprávní odpovědnost tuto funkci neplní. S účinností nového občanského zákoníku se odborná veřejnost přiklání k závěru, že v určitých případech stanovených zákonem občanskoprávní odpovědnost plní taktéž funkci represivní. Z odborné literatury lze vyčíst, že tato funkce lze spatřit např. v ustanovení § 2969 odst. 2, ve kterém se stanovuje náhrada škody, a navíc náhrada ceny zvláštní oblíbenosti.¹⁰

¹⁰ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3.

3.1.2 Smluvní a mimosmluvní občanskoprávní odpovědnost

Občanskoprávní odpovědnost lze třídit dle typu porušené povinnosti na smluvní neboli kontraktní občanskoprávní odpovědnost (*ex contractu*) a na mimosmluvní neboli deliktní občanskoprávní odpovědnost (*ex delicto*). V případě smluvní odpovědnosti vzniká odpovědnost za způsobenou újmu porušením povinnosti vyplývající ze smlouvy. Smluvní odpovědnost je odpovědnost objektivní, tedy nepočítá se zaviněním. Deliktní odpovědnosti vzniká porušením mimosmluvně - zákonem stanovené povinnosti. Škůdce nahradí škodu při zásahu do absolutního práva poškozeného nebo i do jiného práva poškozeného zaviněného porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva. Na rozdíl od smluvní odpovědnosti, odpovědnost deliktní se zaviněním počítá, a to tak, že se presumuje domněnka nedbalosti. Kromě těchto dvou možností porušení povinností se zákon zmiňuje také o porušení dobrých mravů. Toto ustanovení má chránit základní společenské vztahy, kdy není povinnost stanovena zákonem, ani smlouvou, nýbrž vyplývá z dobrých mravů. Avšak při poskytování zdravotních služeb se s porušením dobrých mravů a jejich následné povinnosti nahradit takovou újmu prakticky nesetkáme.

S nabytím účinnosti nového občanského zákoníku vznikl nový typ smlouvy, který zasahuje do oblasti poskytování zdravotních služeb. Tento smluvní typ je upraven v ustanovení § 2636 až § 2651 zákona č. 89/2012, občanského zákoníku. Vztah mezi pacientem a poskytovatelem zdravotních služeb bude tedy obecně upraven těmito ustanoveními. Avšak obsah práv a povinností v rámci tohoto právního vztahu bude regulován zvláštním zákonem, a to například zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování nebo zákonem č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.¹¹ Avšak vztah mezi pacientem a lékařem může vzniknout taktéž ze zákona, kdy pacient ani nikdo jiný není schopen dát souhlas s poskytnutím zdravotní péče, ale tento zákrok je nezbytný k záchraně života pacienta. Nebo taktéž v případě, kdy vznikla lékaři povinnost poskytnout pomoc v případě ohrožení života nebo zdraví například dle § 49 odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

¹¹ DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe. Praha: BOFIA medical, s. r. o., 2014. 59 s. ISBN 978-80-87996-00-3.

Při uplatňování nároku na náhradu újmy způsobenou poskytnutím zdravotní služby si může pacient zvolit svůj vlastní přístup. Tyto nároky jsou v praxi uplatňovány spíše jako nároky z porušení smluvní povinnosti. Tento postup se zdá být méně výhodný pro poskytovatele zdravotních služeb, neboť, jak již bylo výše uvedeno, je tato povinnost postavena na objektivním základě, tedy tento nárok není vázán na zavinění.¹²

3.2 Jiná než občanskoprávní odpovědnost lékaře a poskytovatele zdravotních služeb

Vymezit občanskoprávní odpovědnost poskytovatele zdravotních služeb je pro tuto diplomovou práci zcela zásadní. A ačkoliv právní odpovědnost lékaře není primárním tématem této práce, je dle mého názoru důležité vymezit alespoň v obecné rovině základní podstatu celkové odpovědnosti poskytovatelů zdravotních služeb.

3.2.1 Trestněprávní odpovědnost

Jednou ze zásad trestního práva je zásada subsidiarity trestní represe, jenž je zakotvena v § 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Tato zásada stanovuje, že trestní odpovědnost by měla nastat jako tzv. *ultima ratio*, tedy jako poslední z možností. To znamená, že by se měla využít v případech společensky škodlivých, kdy nepostačuje uplatnit odpovědnost podle jiných právních předpisů. Jakmile jednání či opomenutí naplní znaky trestného činu, platí, že je třeba vyvodit trestněprávní odpovědnost za spáchání tohoto trestného činu. S ohledem na uvedené je tedy pro využití zásady trestní represe důležité zhodnotit míru společenské škodlivosti činu. Převážně se bude jednat o trestné činy se sankcemi na spodní hranici trestní odpovědnosti. Spolu s trestní odpovědností lze uplatňovat i jiné právní odpovědnosti jako např. pracovněprávní, disciplinární či občanskoprávní odpovědnost.

¹² DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe. Praha: BOFIA medical, s. r. o., 2014. 59 s. ISBN 978-80-87996-00-3.

V následujících kapitolách v krátkosti popíšu některé z trestných činů, kterých se může dopustit poskytovatel zdravotních služeb.

Pachatelem těchto trestných činů v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb může být osoba, která svým jednáním porušila povinnost vyplývající z jejího zaměstnání či povolání (lékař, poskytovatel zdravotních služeb či jiná zdravotnický personál). Tyto povinnosti nelze jednoduše stanovit, neboť vždy vyplývají z okolností a typu případu. Avšak jako nejčastější porušení povinností je možné uvést např. nedostatečné zajištění odborné péče, nedostatek odborných znalostí jako je nedostatečná kvalifikace nebo praxe poskytovajícího lékaře, dále také např. nedostatečné vedení zdravotnické dokumentace, chyba při zákroku, nesprávné podávání léčiv, a hrubý diagnostický omyl či chyba, za kterou se může považovat např. bezdůvodné nevyužití dostupných diagnostických, vyšetřovacích či léčebných metod.¹³ Ovšem ne vždy je diagnostickým omylem porušení *lege artis*, opět je třeba hluboce zkoumat okolnosti případu.

3.2.3.1 Usmrcení z nedbalosti

Tímto trestným činem je spáchaná smrt člověka, jež je způsobena z nedbalosti, a to jak vědomé, tak i nevědomé. V souvislosti s poskytováním zdravotních služeb je důležité zmínit, že o nedbalostní zavinění nepůjde v situacích, kdy lékař, vzhledem ke svým odborným znalostem, mohl předpokládat, že postupem, který zvolil, nebude způsobem následek usmrcení.¹⁴

Při poskytování zdravotních služeb je dle odborné literatury možné způsobit usmrcení z nedbalosti například v následující situaci: *„Příprava léků ošetřovatelkou je součástí léčebného úkonu, za který odpovídá lékař, který lék podává. Opomene-li lékař z nedbalosti dohlédnout na přípravu takového léku, a došlo-li proto ke smrti nemocného, dopustí se lékař trestného činu usmrcení z nedbalosti podle § 143 (srov. přiměřeně R 25/1953).“*¹⁵ Kdy naopak nedochází

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2005, sp. zn. 7 Tdo 219/2005

¹⁴ SIVÁK, Jakub. *Aspekty ochrany osobnosti lékaře a pacienta*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Academic papers. ISBN 978-80-7598-608-5.

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel. § 143 [Usmrcení z nedbalosti]. In: ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PŮRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1500.

k usmrcení z nedbalosti, je za situace, při které se jedná o pacienta, jehož příčinou smrti je abnormalita či část pacientova těla oproti běžné fyziologii lidského těla.

3.2.3.2 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a ublížení na zdraví z nedbalosti

Tyto trestné činy mohou být spáchány jak konáním, tak i opomenutím. Při poskytování zdravotních služeb lze trestné činy spáchat opomenutím například při nedostatečném vyšetření lehce zraněného pacienta, kdy v důsledku tohoto „zanedbání“ ze strany poskytovatele pacient utrpěl těžkou újmu na zdraví. Při posuzování jednání, kterým byla způsobena těžká újma na zdraví je třeba také zkoumat, kdo je za újmu odpovědný. Například při poskytování zdravotních služeb v nemocnicích je obvyklé, že o pacienta pečuje a podílí se na léčbě hned několik lékařů a jiného personálu. S tímto se pojí častá otázka, kdo má být ve skutečnosti za zákrok odpovědný, zda lékař, který není dostatečně erudovaný k provedení takového zákroku nebo jeho supervizor, který měl na zákrok dohlížet či ho vykonávat dokonce sám. U posuzování je nutné také přihlížet k tomu, jaký orgán narušilo předmětné jednání, jaké funkce byly narušeny, intenzita bolestivosti nebo také jak moc bylo tímto jednáním a způsobením této újmy narušen obvyklý způsob života pacienta.

Definice ublížení na zdraví je obsažena v § 122 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, zatímco definice těžké újmy na zdraví se nachází v odst. 2 téhož ustanovení. Rozdíl mezi nimi je především v délce doby, po kterou byl poškozený omezen ve způsobu jeho života a taktéž v intenzitě újmy v obvyklém způsobu života poškozeného. Ve výše uvedeném ustanovení je taxativně vymezeno, co je těžká újma na zdraví jako např. poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo mučivé útrapy.

3.2.3.3 Neposkytnutí pomoci

Trestný čin neposkytnutí pomoci je, jak už vyplývá z jeho názvu, činem omisivní povahy. Jedná se o trestný čin, jehož skutkové podstaty se opět rozlišují dle toho, kdo jej činí. Přičemž první z nich je obsažena v § 150 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku a spáchá ji jakákoliv osoba, která může bez nebezpečí pro sebe nebo jiného pomoci osobě, která se nachází v nebezpečí smrti

či jiného následku na zdraví. Zatímco u druhé skutkové podstaty tohoto trestného činu stanovené odstavcem druhým výše zmíněného ustanovení, je pachatelem osoba, která je na základě povahy svého zaměstnání povinna poskytnout osobě pomoc. Takovou povinnost mají kromě lékařů také zdravotní sestry a ostatní zdravotničtí pracovníci nebo policisté či hasiči. Tyto osoby mají povinnost poskytnout pomoc bez ohledu na nebezpečí pro sebe nebo jiného. Lékař musí například poskytnout pomoc i osobě s nakažlivou chorobou. Lékař však není povinen snášet jakékoliv nebezpečí, ale pouze takové nebezpečí vyplývající z povahy jeho zaměstnání. Lékař tedy není povinen poskytovat pomoc v situacích jako je například záchrana lidí z hořícího domu nebo při záchrana osob při útoku zločince. Tato nebezpečí mají povinnost snášet osoby vykonávající jiné profese (policista, hasič atd.).¹⁶ Zároveň je důležité podotknout, že existují situace, kdy by lékař měl povinnost poskytnout pomoc, avšak z důvodu svobodného rozhodování každé osoby o svém vlastním zdraví, kdy se osoba pomoci lékaře brání a odmítá ji, v takovém případě pozbývá lékař této povinnosti. V tomto případě není neposkytnutí pomoc trestným činem.

3.2.2 Pracovněprávní odpovědnost

Při způsobení škody je nutné vždy rozlišovat, zda k ní došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s nimi¹⁷, neboť v některých případech je možné, aby zaměstnanec zaměstnavateli nebo i naopak způsobil škodu, která se bude posuzovat například dle norem práva občanského nebo trestního.

Ze zákona vyplývá, že při způsobení škody zaměstnancem musí zaměstnavatel prokázat jeho zavinění. Z tohoto důvodu jsou stanoveny dvě výjimky, a to při odpovědnosti zaměstnance za schodek na svěřených hodnotách na základě písemné dohody a za ztrátu předmětů, které mu zaměstnavatel svěřil na písemné potvrzení.¹⁸

U případů poskytování zdravotních služeb, kdy byla způsobena újma pacientovi, hradí újmu poskytovatel zdravotních služeb. Za situace, kdy se

¹⁶ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7179-318-2.

¹⁷ § 250 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce

¹⁸ § 250 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce

nejedná o fyzickou osobu jakožto poskytovatele zdravotních služeb, ale újmu způsobil zaměstnanec poskytovatele, uplatní se ustanovení o odpovědnosti zaměstnance za škodu a poskytovatel může za způsobenou škodu postihnout zaměstnance dle pracovněprávních předpisů.

Zaměstnanec je povinen nahradit škodu navrácením do původního stavu a pokud je toto nemožné, tak nahradit skutečnou škodu. Jakožto institut ochrany zaměstnance je zavedena limitace výše náhrady, a to do částky ve výši čtyř a půl násobku průměrného měsíčního výdělku zaměstnance. Výjimkou k této limitaci jsou situace, kdy újma byla způsobena v opilosti, ve stavu po použití omamných látek nebo úmyslně.¹⁹

Jak ze strany zaměstnavatele, tak ze strany zaměstnance má docházet k předcházení škodám, kdy má zaměstnavatel povinnost zajistit zaměstnanci pracovní podmínky tak, aby zaměstnanec mohl řádně plnit svoje pracovní úkoly a proti případným rizikům vzniku škody má zaměstnavatel povinnost učinit opatření k jejich odstranění. Na druhé straně zaměstnanec má taktéž povinnost předcházet vzniku škod tak, že by měl jednat takovým způsobem, aby nikomu nevznikla újma na zdraví, a aby nevznikla škoda na majetku jak zaměstnavatele, tak jiných osob. Hrozí-li jakákoliv škoda, je zaměstnanec povinen oznámit tuto hrozbu zaměstnavateli. Je-li škoda způsobena zaměstnancem, ovšem s porušením povinnosti zaměstnavatele, odpovědnost zaměstnance se poměrně omezí.

Zaměstnavatel odpovídá taktéž za škodu způsobenou zaměstnanci při plnění pracovních úkolů, a to i za škodu vzniklou pracovním úrazem či nemocí z povolání a je povinen nahradit nemajetkovou újmu, a to i v případech, kdy zaměstnavatel dodržel všechny povinnosti vyplývající z právních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu práce, ledaže by poškozený zaměstnanec povinnosti z předpisů zajišťující bezpečnost práce porušil, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen.

¹⁹ § 257 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce

3.2.3 Odpovědnost za přestupky

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich definuje přestupek jako společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen, a který stanovuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.²⁰ Zvláštní přestupky, kterých se můžou dopustit poskytovatelé zdravotních služeb nebo lékaři jsou specifikovány v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování nebo 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Tyto osoby, fyzické i právnické, se můžou dopustit například přestupku tím, že poskytují zdravotní služby bez oprávnění k jejich poskytování nebo tím, že část těla odebranou pacientovi nebo těla zemřelého uchovávají nebo použijí v rozporu s právními předpisy. Dále také tím, že padělají nebo úmyslně neoprávněně změni lékařskou zprávu, lékařský posudek nebo zneužijí zdravotnickou dokumentaci, či poskytnou, prodají nebo darují v rozporu se zákonem výsledky genetického vyšetření pacienta třetím osobám, či umožní provedení zásahu do lidského genomu z jiných důvodů, než je povoleno zákonem.

3.2.4 Disciplinární odpovědnost

Každý lékař je povinen být členem České lékařské komory, která je samosprávná stavovská organizace a je oprávněna vydávat vlastní vnitřní předpisy a je nadána disciplinární pravomocí ve vztahu k lékařům a jejich jednání.

Dle § 9 odst. 2 zákona č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, je každý člen komory povinen vykonávat své povolání odborně, v souladu s jeho etikou a způsobem stanoveným zákony. Pokud člen své povinnosti neplní, hrozí mu sankce v podobě důtky, pokuty až do 30 000 Kč, podmíněného vyloučení z komory nebo i samotné vyloučení z komory.

3.3 Odpovědnost lékařů bez specializované způsobilosti

²⁰ § 5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

V rámci právní odpovědnosti lékařů je podstatné zmínit odpovědnost napříč vnitřními pracovněprávními vztahy. Odbornou veřejností je v dnešní době toto téma velmi diskutované.

3.3.1 Lékař s odbornou způsobilostí a lékař se specializovanou způsobilostí

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, rozlišuje odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání lékaře a specializovanou způsobilost lékaře. Lékařem s odbornou způsobilostí se stává každý absolvent lékařské fakulty a zůstává jím až do složení atestační zkoušky, která ukončuje specializační vzdělávání, a lékař se stává lékařem se specializovanou způsobilostí. Lze rozlišovat samostatný výkon povolání, jenž může vykonávat lékař se specializovanou způsobilostí, dále samostatný výkon vyhrazených činností, které může dle právních předpisů vykonávat lékař s odbornou způsobilostí a výkon povolání pod odborným dozorem nebo dohledem, který může taktéž vykonávat lékař s odbornou způsobilostí.

U lékařů s odbornou způsobilostí tedy rozlišujeme výkon povolání pod odborným dozorem a výkon povolání pod odborným dohledem. Pod odborným dozorem vykonává své povolání lékař s odbornou způsobilostí, který zatím nezískal certifikát o absolvování základního kmene. Dle § 4 odst. 6 zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, vykonává odborný dozor lékař se specializovanou způsobilostí, jenž se nachází ve stejném zdravotnickém zařízení jako lékař vykonávající činnost s odbornou způsobilostí, a to s fyzickou dosažitelností specializovaného lékaře do 15 minut. Po získání certifikátu o absolvování základního kmene lékař vykonává své povolání pod odborným dohledem. Ve výše uvedeném ustanovení je stanoveno, že lékař vykonávající odborný dohled je lékař se specializovanou způsobilostí, který je nepřetržitě dostupný na telefonu a zároveň fyzicky dosažitelný do 30 minut.

Činnosti, které mohou lékaři s odbornou způsobilostí vykonávat jsou stanoveny vyhláškou č. 280/2018 Sb., o stanovení činností, které může lékař vykonávat bez odborného dohledu a bez odborného dozoru na základě odborné způsobilosti.

Výkonem povolání pod odborným dozorem a dohledem je garantováno, že zdravotní služby budou poskytovány na odborné úrovni, tedy dle *lege artis*. Zároveň je tímto chráněn lékař s odbornou způsobilostí, který prozatím není způsobilý k samostatnému výkonu povolání, před odpovědností za škodu důsledkem jeho nedostatečné erudice. Zajistit odborný dozor a dohled je povinen poskytovatel zdravotních služeb.

Při poskytování zdravotních služeb je právní vztah mezi pacientem a poskytovatelem zdravotních služeb většinou založen smlouvou. Povinnost plnit závazek, a tedy i občanskoprávní odpovědnost má tedy poskytovatel. Lékař s odbornou způsobilostí bude pravděpodobně v zaměstnaneckém poměru a bude případně vznikat pracovněprávní odpovědnost.

4 Náhrada majetkové a nemajetkové újmy při poskytování zdravotních služeb

Jak již bylo v počátku této práce uvedeno, zákon rozlišuje majetkovou a nemajetkovou újmu. Odstavec druhý ustanovení § 2894 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, upravuje vztah náhrady majetkové a nemajetkové újmy. Zatímco majetková újma se hradí vždy, nemajetková újma se nahrazuje pouze v případě, pokud si to smluvní strany ujednaly, nebo pokud tak stanovil zákon.

Ve zdravotnictví je mnohem častější újma nemajetková. Avšak i taková nemajetková újma má zásadní dopad na majetkovou sféru poškozeného.

4.1 Skutkové podstaty

Občanskoprávní povinnost k náhradě škody vzniká dle skutkových podstat, které lze rozdělit na obecné a zvláštní. Dle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku řadíme do obecných skutkových podstat porušení zákona, které je zakotveno v ustanovení § 2910 občanského zákoníku, dále porušení smluvní povinnosti dle ustanovení § 2913 téhož zákona a jako poslední porušení dobrých mravů dle § 2909. Kromě obecných skutkových podstat stanovuje občanský zákoník také několik zvláštních skutkových podstat. Pro účely náhrady škody při poskytování zdravotních služeb jsou nejvýznamnější následující zvláštní skutkové podstaty škoda způsobená věcí nebo vadou výrobku, škoda způsobená informací nebo radou a škoda z provozní činnosti.

4.1.1 Porušení zákona

Jak bylo uvedeno výše, zákon uvádí, že porušení zákona může mít dvě možné skutkové podstaty. Jedná se o zásah do absolutních práv anebo do jiných práv zaviněných porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu absolutního práva. Absolutní práva jsou taková práva, která působí vůči všem (*erga omnes*). Tedy absolutní právo náleží konkrétnímu subjektu a všechny ostatní subjekty, bez rozdílu, jsou povinni zdržet se všech zásahů, které by nositele těchto absolutních práv omezovaly při jejich výkonu. V případě druhé skutkové podstaty ustanovení

o porušení zákona ²¹ nedochází k přímému zásahu do absolutních práv, ale byla porušena právní norma, která chrání před vznikem určité újmy.

Při poskytování zdravotních služeb dojde k porušení zákona nesprávným postupem, tzv. postup *non lege artis*. Dle zákona o zdravotních službách je poskytovatel zdravotních služeb povinen postupovat právě *lege artis*, jehož doslovný překlad je „*zákonným způsobem*“, tedy poskytovat zdravotní služby na náležité odborné úrovni. ²² Zatímco náležitá odborná úroveň je specifikována v § 4 odst. 5 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). Náležitá odborná úroveň je poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.

Dle ustálené soudní judikatury lze pojem *lege artis* vysvětlit takto: „*Při poskytování zdravotní péče se prvek protiprávnosti (nezákonnosti) odvíjí od základní povinnosti poskytovatele vykonávat svou činnost řádně, tzv. postupem lege artis. Tento latinský zjednodušující termín vystihuje požadavek vyvarovat se jak léčebného postupu či zákroku, který není v souladu se současnými poznatky lékařské vědy, tak opomenutí tam, kde bylo třeba určitým způsobem jednat.*“ ²³ Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 3937/18 například uvedl, že součástí postupu *lege artis* je mimo jiné řádná, včasná a účinná pomoc a úleva pacientovi od bolesti.

Důležité pro posouzení, zda poskytovatel zdravotních služeb potažmo lékař postupoval *lege artis* je posuzovat okolnosti případu tzv. *ex ante*, tedy z pohledu konkrétní situace. Zásadně tedy podle toho, jaké měl lékař podmínky a jaké s tím souvisely jeho možnosti. ²⁴

Někdy také bývá použit obrat „*vitium artis*“, jehož doslovný překlad zní „*chyba umění*“, ten je ovšem velmi často zpochybňován a nemá v medicínsko-

²¹ § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

²² § 45 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2017, so. zn. 25 Cdo 2144/2015

²⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-619-7.

právní terminologii jednoznačný význam. Z judikatury²⁵ lze odvodit, že tento výraz označuje malou chybu či nezdar v jinak správném lékařském postupu. Pojem „*vitium artis*“ je možné chápat jako mezistupeň mezi postupem *lege artis* a *non lege artis*.

4.1.2 Porušení smluvní povinnosti

V případě, kdy jde o porušení smluvní povinnosti, dochází k porušení smluvního ujednání, a následuje povinnost hradit újmu. Na rozdíl od porušení zákona u tohoto typu porušení se nehledí na zavinění. Zároveň se ale v zákoně vyskytuje liberační důvod, který potenciálně zprošťuje škůdce povinnosti nahradit újmu. Děje se tak v případě, kdy poskytovateli zabránila ve splnění smlouvy nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka, jež vznikla nezávisle na škůdcově vůli. Není však možné považovat za tuto překážku takovou, která vznikla ze škůdcových osobních poměrů, dále také takovou, kdy byl škůdce s plněním v prodlení, a ani takovou, jež byl poskytovatel, dle smlouvy, povinen překonat.

Novým občanským zákoníkem byl zaveden nový smluvní typ, a to smlouva o péči o zdraví, která je samostatně upravena v § 2636 a násl. občanského zákoníku, jež rozvíjí smlouvu o dílo, resp. dílo s nehmotným výsledkem. Touto smlouvou se poskytovatel zavazuje příkazci nebo třetí osobě pečovat o jeho zdraví v rámci svého povolání nebo předmětu činnosti. Tímto krokem zákonodárce zamýšlel sjednocení veškerého právního jednání, které vzniká při poskytování zdravotních služeb do jednoho typu smlouvy, a to tedy smlouvy o péči o zdraví, zatímco speciální právní úprava poskytování zdravotní péče není dotčena. Občanský zákoník tímto stanovuje, že právní vztah vznikající za účelem poskytování zdravotních služeb je založen na smluvním základu, a to bez ohledu na to, že režim poskytování zdravotních služeb stanovuje zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování nebo zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. S tím, že tato smlouva obsahuje jak prvky smlouvy o dílo, tak může taktéž obsahovat i prvky kupní smlouvy, a to např. při operačním zákroku implantace kardiostimulátoru.²⁶ V ustanovení týkajícím se této smlouvy je zavedeno, že touto smlouvou se řídí

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4223/2009

²⁶ TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7179-318-2.

úkony, které mají zlepšit či zachovat zdravotní stav. Z toho vyplývá, že například v případech interrupce nebo kosmetických či plastických operací není možné uzavřít smlouvu o poskytování péče o zdraví dle § 2636 a násl. občanského zákoníku, nýbrž bude uzavřena smlouva, jež bude kvalifikována jako inominátní smlouva. Z ustanovení o právech a povinnostech stran je patrné, že poskytovatel odpovídá za splnění povinností s péčí řádného odborníka, což je pouze jiné vyjádření postupu *lege artis* dle zákona o poskytování zdravotních služeb, a rovněž v případech poskytování zdravotních služeb na základě smlouvy dle ustanovení § 2636 má lékař povinnost vždy postupovat *lege artis*.

4.1.3 Zvláštní typy náhrady škody

V občanském zákoníku jsou upraveny tzv. zvláštní typy náhrady škody, v rámci kterých jsou specifikovány situace a oblasti se zvýšeným nebezpečím vzniku škody. Tyto zvláštní typy je škůdce povinen nahradit bez ohledu na své zavinění. V případě pochybení lékaře, tedy při jeho jednání *non lege artis* se pro posouzení jeho odpovědnosti budou užívat zásady obecné odpovědnosti za porušení povinnosti vyplývající ze zákona. Pro další posouzení odpovědnosti se může postupovat dle zvláštních skutkových podstat. Ze zvláštních typů náhrady škody se při poskytování zdravotních služeb bude vyskytovat především škoda způsobená věcí a vadou výrobku, škoda způsobená informací a radou a škoda z provozní činnosti.

4.1.3.1 Škoda způsobená věcí a vadou výrobku

Taktéž ve zdravotnictví existují případy, kdy vznikla škoda v důsledku vadné věci. S účinností nového občanského zákoníku byla změněna povinnost k náhradě škody při škodě způsobenou věcí, kdy se v případech poskytování zdravotních služeb, ale i poskytování sociálních, veterinárních a jiných biologických služeb, omezuje povinnost nahradit škodu v důsledku vady věci, a nikoliv již v důsledku negativního projevení věci při jejím bezvadném použití.²⁷ Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. stanovoval ustanovení § 421a, jež bylo často diskutovaným tématem. Toto ustanovení zakotvovalo odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje. Tím nastávala

²⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-619-7.

situace, kdy byli poskytovatelé zdravotních služeb povinni nahradit škodu, i přestože postupovali *lege artis*. Podle dnešní úpravy, konkrétně dle ustanovení § 2936, odpovídá poskytovatel zdravotních služeb za škodu v případě, kdy byla použita vadná věc, tedy věc s nějakým nedostatkem, který se projevuje nesprávným fungováním věci či poruchou, která je neobvyklá v porovnání s běžně očekávaným bezporuchovým dějem. Toto je zásadní rozdíl od dřívější právní úpravy, kdy újmu vyvolala pouze vlastnost bezvadné věci.²⁸ Případy, ve kterých se jedná o škodu způsobenou vadou věci, jsou například popálení porouchaným rentgenovým přístrojem nebo zlomení jehly pro její nahodilou křehkost.²⁹ Může se také jednat o případ, kdy lékař podá lék s prošlým datem expirace.³⁰ Nebo například v porodnictví se při porodu používají různé nástroje. V takovém případě by bylo možné požadovat náhradu škody způsobenou vadou věci podle § 2936 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Zatímco například u operace obratu s následnou extrakcí není užíváno žádného nástroje, ale pouze ruky porodníka, a proto by v takovém případě být uplatněn nárok na náhradu škody způsobenou vadou věci nemohl.³¹

Pokud byla způsobena újma vadou věci, může poškozený uplatnit právo na náhradu újmy proti tomu, kdo věc použil, ale také proti výrobcí věci dle ustanovení § 2939 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. U toho totiž může uplatnit náhradu škody jak kupující, tak i ten, kdo byl vadným výrobkem poškozen. Nelze ovšem uplatnit náhradu škody uplatněním podle obou ustanovení. Při soudním sporu musí existenci vady a příčinnou souvislost mezi vadou výrobku a vzniklou újmou prokazovat žalobce, tedy poškozený. Ustanovení § 2941 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, stanovuje, kdy je výrobek vadný „*Výrobek je ve smyslu § 2939 vadný, není-li tak bezpečný, jak to od něho lze rozumně očekávat se zřetelem ke všem okolnostem, zejména ke způsobu, jakým je výrobek na trh uveden nebo nabízen,*

²⁸ BEZOUŠKA, Petr. § 2936 [Škoda při použití vadné věci]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1634.

²⁹ BEZOUŠKA, Petr. § 2936 [Škoda při použití vadné věci]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1634.

³⁰ VÍTOVÁ, Blanka. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.

³¹ BEZOUŠKA, Petr. § 2936 [Škoda při použití vadné věci]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1634.

k předpokládanému účelu, jemuž má výrobek sloužit, jakož i s přihlédnutím k době, kdy byl výrobek uveden na trh.“. Zároveň ale odstavec 2 tohoto ustanovení určuje, že výrobek nelze považovat za vadný jen z toho důvodu, že na trh byl uveden výrobek dokonalejší.

Tento typ skutkových podstat tedy zatěžuje ty, kteří při poskytování zdravotních služeb a při plnění jejich závazků využívají věci a implicitně tím tato ustanovení vyžadují, aby před používáním této věci byla věc řádně a dostatečně zkontrolována tak, aby se předešlo vzniku újmy.³²

Při používání věci k plnění závazků při poskytování zdravotních služeb je třeba dbát na používání a skladování těchto věcí v souladu se zákonem. Pro bezpečné používání stanovují zvláštní zákony správné používání, skladování, ale i kontrolu věcí. Tyto povinnosti ukládá například zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech) nebo zákon č. 268/2014 Sb., o zdravotnických prostředcích.

Další novinkou v novém občanském zákoníku je způsobení škody samovolným působením věci, které způsobilo škodu. Jedná se tedy o okolnosti nebo vlastnosti, které nejsou vyvolané způsobem jejího užívání. V těchto případech je k náhradě škody povinna osoba, která měla vykonávat nad věcí dohled. Poté již není důležité, zda osoba povinnost dohlížet na věc měla a nekonala jí nebo zda jí konala, ale konala tak nedostatečným způsobem či mírou. Liberačním důvodem u tohoto typu skutkové podstaty je dostatečný dohled. Prokázání, že náležitý dohled osoba nezanedbala, zproští škůdce povinnosti nahradit škodu.

Ovšem míra dostatečnosti není zákonem určená, a tak je třeba vycházet z obecných zvyklostí a s přihlédnutím ke složitosti a náročnosti přístroje.

Zajímavostí je, že dle staré úpravy občanského zákoníku, zákona č. 40/1964 Sb., byla řešena i otázka odpovědnosti poskytovatele zdravotních služeb za újmu na zdraví dítěte při aplikaci povinného očkování³³. Zároveň ale Nejvyšší

³² TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7179-318-2.

³³ § 421a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku

soud ve svém rozsudku sp. zn. 25 Cdo 3953/2014 neuznal obranu poskytovatele zdravotních služeb. Dle tohoto rozsudku je poskytovatel při aplikaci povinného očkování odpovědný za případnou újmu na zdraví dítěte, ačkoliv mu takovou povinnost ukládá stát a on je nucen tento úkon provést. Avšak pokud stát stanovuje sankci za nedodržení povinného očkování, je vhodné, aby samotný stát převzal odpovědnost za případné újmy na zdraví vyvolané povinným očkováním a odškodnil jejich oprávněné nároky. Toto doposud právní řád České republiky neumožňoval.

Avšak od 8. 4. 2020 je účinný nový zákon č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním, který zakotvuje povinnost státu nahradit majetkovou i nemajetkovou újmu způsobenou povinným očkováním. Stát v takovém případě odčiní poškozenému náhradu za vytrpěné bolesti, náhradu za ztížení společenského uplatnění, ztrátu na výděлку a nahradí taktéž náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, náklady spojené s péčí o jeho osobu a o jeho domácnost. Pokud v důsledku očkování dojde k usmrcení nebo zvlášť závažnému ublížení na zdraví očkováného, odčiní stát také duševní útrapy osobě blízké. Tento nárok se uplatňuje podáním žádosti u Ministerstva zdravotnictví. Pokud Ministerstvo zdravotnictví neshledá tuto žádost důvodnou, může poškozený podat žalobu, kterou se bude domáhat poskytnutí náhrady této újmy. Předcházející podání žádosti u Ministerstva zdravotnictví je podmínkou pro uplatnění tohoto práva u soudu.

4.1.3.2 Škoda způsobená informací nebo radou

Při činnosti poskytovatelů zdravotních služeb je možné naplnit skutkovou podstatu k povinnosti nahradit újmu způsobenou radou či informací. Poskytovatelé zdravotních služeb či lékaři spadají do skutkové podstaty stanovenou ustanovením § 2950 věty první zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, který zavádí povinnost nahradit škodu těm, kteří poskytnou neúplnou, nesprávnou nebo škodlivou informaci či radu z pozice příslušníka určitého stavu nebo povolání. Skutečnost, že při poskytování zdravotních služeb poskytovatel udílí pacientům rady a informace, je obsažena i v ustanovení o smlouvě o péči o zdraví, tedy v § 2637 zákona č. 89/2012 Sb.

Nastane-li situace, kdy lékař poskytne nesprávnou radu, na jejímž základě vznikne újma, může se mimo jiné jednat i o porušení smluvní povinnosti ve smyslu § 2913 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a to porušení povinnosti postupovat *lege artis*, neboli s péčí řádného odborníka. Z komentářové literatury ovšem vyplývá, že § 2950 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku je speciální vůči ustanovení o porušení smluvní povinnosti, tedy § 2913 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. A to především z důvodu použití přísnější úpravy, která je bez možnosti liberace. Zároveň by ale mohlo v určitých případech dojít k tomu, že odpovědnost dle této speciální úpravy by byla nepřiměřeně přísná. Z tohoto důvodu je podstatné vycházet z okolností případu. V odborné literatuře se často uvádí příklad, kdy lékař stanoví nesprávnou diagnózu, a to i přesto, že postupoval *lege artis*. Nelze tedy v takových případech ihned posuzovat nesprávnou diagnózu jako nesprávnou informaci a zakládat na ní odpovědnost dle § 2950 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Existují ale subjekty, na které bude tato úprava dopadat přímo. Jsou to subjekty, které nepodléhají režimu zákona o zdravotních službách, ale poskytují rady a informace týkající se těla člověka. Týká se to například rehabilitačních center a jejich pracovníků nebo při poskytování kosmetických služeb.³⁴

Ustanovení zákona pamatuje i na situace, kdy laik vystupuje jako odborník a působí tedy na třetí osoby jakožto profesionál, ačkoliv se k odbornému výkonu nehlásí. V takovém případě bude laik odpovídat za škodu pouze, pokud radu poskytl vědomě, leč bez úmyslu přivodit újmu.

4.1.3.3 Škoda z provozní činnosti

Pojem provozní činnost není v zákoně definován. Jedná se o podnikatelskou činnost nebo provoz zařízení sloužící k výdělečné činnosti. S běžným provozem zařízení sloužícího k výdělečné činnosti je spojeno určité nebezpečí. Již z důvodové zprávy k občanskému zákoníku je patrné, že takovým zařízením je i zařízení placené z veřejných prostředků, tedy například veřejné nemocnice. Provoz nemocnice nebo jiného nemocničního zařízení můžeme tedy podřadit pod takový provoz. Toto potvrzuje i judikatura, avšak s tím, že z tohoto

³⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-619-7.

typu vyjímá samotné provádění lékařských zákroků. A to z důvodu toho, že se nejedná o škodu, která by byla způsobena provozováním nemocnice, ale jedná se poškození zdraví osoby v důsledku provedení lékařského zákroku. Aby se jednalo o škodu z provozní činnosti, musel by provoz svou činností zapříčinit tuto škodu důsledkem charakteru své provozní činnosti.³⁵ Zákon výslovně stanovuje tři možnosti původců škody, tedy vlastní provozní činnost, věc při ní použitá a vliv činnosti na okolí. Vlastní provozní činností se rozumí samotné využití technologických postupů nebo jiných výrobních postupů. Požití věci při provozní činnosti je nutné rozlišovat od škody způsobené věcí dle ustanovení § 2936 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku anebo také od škody způsobené vadou výrobku dle § 2939 téhož zákona. V případě škody z provozní činnosti se jedná o věc použitou při provozní činnosti. Poslední z možností je vliv provozní činnosti na okolí, tedy jakýsi negativní vliv na okolí způsobený postupy při provozní činnosti. Jako škoda způsobená provozní činností se v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb uvádí zejména případy nozokomiálních infekcí při hospitalizaci pacienta.³⁶

Dle zákona je možné zprostit se povinnosti k náhradě škody z provozní činnosti. Provozovatel se zprostit, jestliže prokáže, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. Důkazní břemeno leží na škůdci. Dle důvodové zprávy nepostačí pouhé plnění povinností, které stanovuje zákon či smlouva, ale je nutné učinit takové kroky, které se vzhledem k charakteru daného závodu jeví jako racionální.

4.1.4 Škoda způsobená postupem *non lege artis*

Další z možností, jak vznikne škoda při poskytování zdravotních služeb, je zcela jistě nesprávným postupem, tedy postupem, který není v souladu s postupem *lege artis*. V předchozích kapitolách již byl popsán postup *lege artis* či postup *non lege artis*. Tento pojem nenalezneme v žádném zákoně. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování v ustanovení § 4 odst. 5 zavádí pojem náležitá odborná úroveň, kterou se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3805/2009

³⁶ DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

postupů při respektování individuality pacienta s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti. Následně je v ustanovení týkajícím se práv a povinností poskytovatele zdravotních služeb zakotveno, že poskytovatel je povinen poskytovat služby na náležitě odborné úrovni, vytvořit podmínky a opatření k zajištění uplatňování práv a povinností pacientů. Náležitá odborná úroveň je zakotvena taktéž v § 49 téhož zákona, ve kterém se uvádí povinnost poskytovat zdravotní služby tím, kdo k nim získal odbornou nebo specializovanou způsobilost, a to v takovém rozsahu, který odpovídá jeho způsobilosti a zdravotnímu stavu pacienta. Zároveň v ustanovení § 2643 občanský zákoník zakotvuje povinnost poskytovatele zdravotních služeb postupovat s péčí řádného odborníka, což je v souladu s ustanovením náležitě odborné úrovně dle zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

V případě komplikací při lékařských zákrocích či léčbě není vždy příčina v nesprávném jednání lékaře či jiného zdravotnického personálu. S takovými komplikacemi se počítá a pokud je pacient správně poučen, není možné, aby jednání bylo protiprávním jednáním lékaře. Dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1421/2008 se za postup *non lege artis* považuje taková péče, kdy lékař zvolil zastaralé, nedostatečně účinné nebo neověřené či nebezpečné postupy léčby.

Předpokladem vzniku povinnosti nahradit újmu je existence příčinné souvislosti mezi jednáním a nepříznivým následkem. Při prokazování příčinné souvislosti v medicínských sporech je důležité vypořádat se se zásadou tzv. gradace příčinné souvislosti, která zohledňuje vliv více příčin, které ovlivnili stav pacienta tzv. multikauzálnost. Avšak toto prokazování je velice obtížné. Soudní judikatura se shodla na tom, že určování příčinné souvislosti je otázkou skutkovou, nikoliv právní. Při zjišťování příčinné souvislosti konkrétního případu by mělo být zjištěno, zda určité jednání může danou újmu vůbec způsobit. Následně by pak mělo dojít ke zkoumání dalších vlivů, které mohly působit na stav pacienta. Judikatura taktéž uvádí, že by příčinná souvislost měla být prokázána bezpečně a že nepostačí pouhá pravděpodobnost.³⁷ Zároveň ale rozhodl

³⁷ DOLEŽAL, Adam a Tomáš DOLEŽAL. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016. Edice Kabinetu zdravotnického práva a bioetiky. ISBN 978-80-87439-28-9.

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 31. 7. 2014, sp. zn. 25 Cdo 1628/2013, že jestliže soudní znalec ve svém znaleckém posudku uvádí pravděpodobnost ve výši 70 % až 80 % je taková pravděpodobnost dostačující k určení příčinné souvislosti. Zásadní postavení má pak soudní znalec, který vypracuje znalecký posudek, na jehož základě soud rozhodne o tom, zda je příčinná souvislost v daném případě dána či nikoliv a pokud ano, tak v jaké míře mělo dané jednání vliv na škodnou událost. Zatímco ale posouzení, zda lékař postupoval *lege artis* nebo *non lege artis* je závěrem právním a je tedy v rukou soudu. Znalecký posudek je pouhým, ač významným, skutkovým podkladem pro rozhodování soudu, jak uvádí Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 3937/18.

Dalším důležitým předpokladem pro posouzení nároku na náhradu újmy je otázka informovaného souhlasu pacienta. Jestliže byl pacient nedostatečně poučen či poučení přímo chybělo a po lékařském zákroku vznikla pacientovi újma na zdraví, a to i přesto, že byl zákrok proveden *lege artis*, bude se soud zabývat otázkou, zda existuje příčinná souvislost mezi nedostatečným poučením a újmou, která pacientovi vznikla. Tímto se zabýval i Nejvyšší soud ČR, který ve svém rozsudku ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1381/2013 uvedl, že poučení pacienta musí být tak srozumitelné, aby pacient, který nemá medicínské vzdělání, pochopil, jaká jsou rizika zákroku a mohl se pak sám rozhodnout, zda taková rizika podstoupit chce či nikoliv. To znamená, že lékař by měl spíše vysvětlit, jakým způsobem by mohlo být danou komplikací zasaženo do života pacienta, než aby uváděl odborné názvy všech komplikací, které mohou nastat, a ze kterých pacient (laik) nemá šanci pochopit podstatné závěry.

4.2 Způsob a rozsah náhrady újmy způsobené lékařským zákrokem

Jestliže lékař postupoval *non lege artis* a způsobil tím újmu na zdraví pacienta vzniká tak povinnost nahradit vzniklou újmu. Kdo za takovou újmu nese odpovědnost a kdo má tedy povinnost poskytnout náhradu škody bylo popsáno výše v kapitole týkající se právní odpovědnosti poskytovatelů zdravotních služeb. Nyní bych se zaměřila na způsob a rozsah takové náhrady. Zásahem do integrity člověka může totiž vzniknout jak újma nemajetková, tak i újma majetková a je třeba si tyto nároky vymezit.

4.2.1 Majetkové nároky při ublížení na zdraví

Jak bylo shora uvedeno jako majetkovou újmu rozumíme takovou újmu, která zasahuje do majetkové sféry poškozeného. V případě náhrady majetkové újmy se primárně požaduje navrácení do původního stavu, tedy naturální restituce. Ovšem pokud takto nelze škodu nahradit, nahradí se vzniklá újma peněžitým plněním. Majetkové nároky při ublížení na zdraví můžeme rozdělit do následujících kategorií a spolu s náhradou nemajetkové újmy při újmě na zdraví tvoří takto celek nároků, které je možno poskytnout při ublížení na zdraví.

4.2.3.1 Ztráta na výdělku

Z občanského zákoníku vyplývá, že ztrátu na výdělku lze chápat jako ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, tedy po dobu, kdy je poškozený vyřazen z dosavadního pracovního života a také jako ztrátu na výdělku po pracovní neschopnosti, kdy je pracovní způsobilost poškozeného snížena od jeho původního stavu.

Pracovní neschopnost znemožňuje poškozenému výkon jeho zaměstnání nebo podnikatelské činnosti a s tím související pokles příjmů poškozeného. Po dobu pracovní neschopnosti je škůdcem hrazena částka ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem poškozeného před vznikem této újmy a výší náhrady, která byla poškozenému vyplacena v důsledku nemoci nebo úrazu dle jiných právních předpisů. Těmi se myslí zejména zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, tedy vyplacení tzv. nemocenských dávek, pokud jsou v daném případě vypláceny.

Občanský zákoník nestanovuje žádná pravidla pro stanovení průměrného výdělku, lze tedy předpokládat, že bude *per analogiam* vycházet z ustanovení zákoníku práce, konkrétně ustanovení § 351 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce. Průměrný výdělek je zjištěný výdělek z hrubé mzdy nebo platu zúčtovaný zaměstnanci k výplatě v rozhodném období a z odpracované doby v rozhodném období.³⁸ Dle § 354 tohoto zákona je

³⁸ § 353 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce

rozhodným obdobím zpravidla předchozí kalendářní čtvrtletí. Pokud není možné průměrný výdělek takto stanovit, užije se ke stanovení jeho výše daňové příznání poškozeného za předchozí kalendářní rok před vznikem této ztráty na výděлку. Není ani vyloučeno, aby se průměrný výdělek stanovil znaleckým posudkem.³⁹ Pokud v rozhodném období zaměstnanec neodpracoval alespoň 21 dní, bude se postupovat dle § 355 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce a použije se pravděpodobný výdělek.

Občanský zákoník ovšem zakládá individuální valorizaci průměrného výděлку jak dle objektivní, tak i dle subjektivní stránky. Dle objektivní stránky stanovuje zákon podmínku, aby se při určování výše peněžitého důchodu bral zřetel na zvyšování výdělků v oboru, ve kterém poškozený působí nebo působil. Zatímco subjektivní stránka zohledňuje i pravděpodobný kariérní postup poškozeného, tedy jeho předpokládaný růst výděлку.

Zatímco v situacích, kdy poškozený není ani po skončení léčby schopen vykonávat své zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, má nárok na náhradu částky spočívající v rozdílu mezi výdělkem poškozeného před vznikem této újmy a výdělkem, kterého dosahuje po skončení pracovní neschopnosti, a to i s připočtením případného invalidního důchodu. Dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2012, sp. zn. 25 Cdo 1437/2010 neodpovídá ale škůdce za to, že poškozený v důsledku nedostatku pracovních příležitostí nemůže najít vhodné zaměstnání. V takovém případě se tedy nejedná o rozdíl mezi předchozím výdělkem a dávkami podpory v nezaměstnanosti, ale o rozdíl mezi předchozím výdělkem a pravděpodobným výdělkem, kterého by poškozený dosahoval v závislosti na svou kvalifikaci nebyť takové situace na trhu práce. Lze ale počítat nejméně s výší minimální mzdy.⁴⁰

V daném ustanovení je taktéž zakotvena podmínka, na základě, které má být přihlédnuto taktéž k dlouhodobému zvýšení potřeb poškozeného. Avšak tyto potřeby jsou většinou spojeny spíše s trvalými následky na zdraví

³⁹ VÍTOVÁ, Blanka. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.

⁴⁰ BEZOUŠKA, Petr. § 2963 [Náhrada za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti], *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1733.

způsobenými škůdcem, a nikoliv s výkonem zaměstnání a s tím související ztrátou na výdělků. Aby se nezaměňovalo toto dlouhodobé zvýšení potřeb poškozeného s majetkovým nárokem náhrady nákladů spojených s péčí o zdraví, které jsou zakotvené v § 2960 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, je nezbytné, aby bylo popsáno, pro jaké potřeby má být náhrada zvýšena a potřeby byly řádně odůvodněny.

Tato náhrada je zpravidla hrazena opakovaným peněžitým důchodem, ale ustanovení § 2968 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zakotvuje možnost poškozeného žádat místo něj o jednorázové odbytné. Žádat může pouze je-li pro to důležitý důvod.

4.2.3.2 Náklady na výživu pozůstalým

Tento majetkový nárok, který vzniká usmrcením osoby blízké, závisí na tom, zda zemřelý v době svého úmrtí byl povinen poskytovat osobě výživu nebo ji poskytoval dobrovolně. Účelem této náhrady má být odškodnění majetkové újmy toho, komu vznikla způsobenou škodnou událostí újma smrti osoby, která mu poskytovala výživu. V ustanovení § 2966 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, je v prvním odstavci stanoven nárok na tuto náhradu pozůstalým, kterým svědčí nárok na výživné, a to bez ohledu na to, zda bylo fakticky poskytováno či nikoliv. V tomto případě mají osoby nárok na náhradu nákladů na výživné. Zatímco ve druhém odstavci je zakotveno právo dalších osob, kterým zemřelý neměl povinnost poskytovat výživné, ale i přesto jej poskytoval. Tyto osoby mají právo na příspěvek na výživné.

Náhrada nákladů na výživu pozůstalým je stanovena jako rozdíl mezi výší nákladů výživy, kterou by zemřelý poskytoval, pokud by k jeho smrti nedošlo a dávkami důchodového pojištění, které jsou poskytovány z důvodu smrti, jako jsou vdovské či sirotčí důchody. Byla-li výše výživného stanovena pravomocným soudním rozhodnutím, je soud tímto rozhodnutím vázaný. Pokud částka stanovena nebyla, soud toto posoudí sám jakožto předběžnou otázku. Pokud zemřelý pozůstalým poskytoval výživu dobrovolně, je daná částka nákladů

výživy dle částky, kterou zemřelý pravidelně poskytoval.⁴¹ Výše nákladů výživy je ale limitována ustanovením § 2967 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, který stanovuje že „náhrada nákladů na výživu pozůstalým nebo jiným osobám však nesmí úhrnem převýšit to, co by zemřelému náleželo jako náhrada za ztrátu výdělku, případně důchodu.“. Taktéž se při vyměřování náhrady u pozůstalých přihlíží ke skutečnosti, jak dlouho by zemřelý žil, pokud by nedošlo k této škodné události.

Vzhledem k tomu, že mezi pozůstalé řadíme pouze příbuzné zemřelého, odlišujeme od náhrady nákladů na výživu pozůstalých příspěvek na výživné. Tento příspěvek je tedy nárok, na který mají nárok jiné osoby, tedy odlišné osoby od pozůstalých. U vyměřování výše příspěvku jiným osobám se pak přihlíží k tomu, jak dlouho by zemřelý pravděpodobně poskytoval předmětnou výživu.

4.2.3.3 Náklady spojené s péčí o zdraví

Do této kategorie můžeme zařadit jak náklady spojené s péčí o zdraví, tak i náklady spojené s péčí o osobu poškozeného a také náklady, které jsou spojené s péčí o domácnost poškozeného.

Za náklady spojené s péčí o zdraví lze považovat náklady, které mají směřovat k obnovení zdravotního stavu poškozeného nebo k jeho zlepšení či stabilizování, kdy jsou tyto náklady spojeny se samotným léčebným procesem. Patří sem např. náklady na léky, na rehabilitační léčbu, na ošetřovatele, na léčebné pomůcky nebo náklady na dietní stravování nebo náklady nejbližších příbuzných při návštěvách poškozeného v nemocničním zařízení.⁴² Má se za to, že lze do nákladů spojených s péčí o zdraví poškozeného zařadit taktéž vynaložení nákladů spojených s udržení dosaženého zdravotního stavu jako je např. cvičení či cévkování.⁴³ K uplatnění těchto nákladů je zapotřebí prokázat příčinnou souvislost mezi jejich vynaložením a újmou na zdraví. Primárně se toto dokazuje

⁴¹ VÍTOVÁ, Blanka. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1358/2010

⁴³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-619-7.

lékařskou zprávou, potvrzením o indikaci léčiv a dokladem o jejich úhradě. V této souvislosti se v lékařské zprávě často objevuje spojení „*úrazem ze dne*“.

V souvislosti s úrazem nebo jinou újmou na zdraví se poškozený může ocitnout v situaci, kdy není schopen se postarat sám o sebe a je vázán na pomoc jiné osoby. Tato pomoc již nemá lékařský charakter, nýbrž je to péče osobní, kdy poškozený není schopen sám vykonat osobní hygienu, sám se obléci nebo si připravit stravu. I na tento případ pamatuje občanský zákoník a zakotvuje tak skutečnost, že škůdce hradí náklady spojené s péčí o osobu poškozeného, ale i spojené s péčí o jeho domácnost. V takovém případě se předpokládá, že některou pomoc můžou zastat příbuzní poškozeného, ale v některých případech není toto možné a ani nelze od příbuzných očekávat, aby o poškozeného pečovali neomezeně. Poškozený má tedy možnost placené péče ve formě pečovatelských služeb atp. Pokud tuto péči zajišťují příbuzní poškozeného, mají nárok na náhradu nákladů s tím spojených pouze pokud jejich činnost převyšuje míru únosnou pro běžnou lidskou a rodinnou solidaritu a vymyká se běžné rodinné spolupráci a přirozené bezplatné péči.⁴⁴

Zákon tedy zakládá aktivní legitimaci i třetím osobám, tedy těm, kteří vynaložili náklady na léčbu poškozeného nebo náklady spojené s péčí o osobu poškozeného nebo o jeho domácnost. V těchto případech, ale i v případě, kdy bude nárok na náhradu nákladů požadovat sám poškozený, se bude zkoumat otázka účelnosti a bude třeba dostatečně prokázat náklady. Pokud bude chtít tento nárok uplatnit třetí osoba, příbuzný poškozeného, která poskytovala péči bezplatně, bude nutné, aby výši, ve které bude uplatňovat tento nárok řádně odůvodnila a aby například prokázala ceny pečovatelských služeb dostupné v místě bydliště poškozeného. Z odborné literatury se lze dočíst, že panuje odlišný názor odborné veřejnosti na snížení částky náhrady nákladů o příspěvek na péči dle § 7 a násl. zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Přikláním se k názoru, že by tento příspěvek měl být od náhrady odečítán, protože účelem tohoto příspěvku má být úhrada péče o svou osobu, kterou si poškozený zvolil.

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 31 Cdo 1778/2014

4.2.3.4 Náklady pohřbu

V občanském zákoníku není vyjmenováno, co je za náklady pohřbu považováno a ani nelimituje jejich výši stanovenou částkou. Tímto se poškozeným přiznává větší volnost při uplatňování jejich práv. Limitace pak přichází při zohledňování přiměřenosti těchto nákladů. Mezi náklady pohřbu můžeme zařadit zpravidla výdaje účtované za pohřeb, hřbitovní poplatky, výdaje na zřízení a úpravu pomníku nebo desky, ale i např. výdaje na smuteční ošacení či květiny, cestovní výdaje nebo náklady na smuteční hostinu. Nárok na náhradu nákladů pohřbu má ten, který tyto náklady vynaložil, a to bez ohledu na jeho vztah k zemřelému.⁴⁵

Při posuzování výše nákladů pohřbu je nutno zohlednit jejich přiměřenost, a to dvěma kritérii, zohledněním zvyklostí a okolností případu. Za zvyklosti můžeme považovat jak zvyklosti náboženské nebo kulturní, tak i místní nebo ty závislé na postavení zemřelého. Náklady pohřbu, které budou ovlivněny zvyklostmi, mohou být např. výdaje na smuteční hostinu. Při zkoumání okolností případu se bude přihlížet např. k formě zavinění škůdce nebo k poměrům zemřelého. Dle těchto kritérií může být rozhodnuto o jiné výši než je běžně přiznaná výše nákladů pohřbu.

Zákon taktéž zakotvuje, že se od nákladů pohřbu odečítá jednorázová dávka pohřebního dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, jež činí částku ve výši 5 000,- Kč. Ovšem nárok na tuto dávku má, ale dle předmětného ustanovení zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, jen omezený okruh osob. Vyplácí se pouze osobám, které vypravili pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo osobám, které vypravili pohřeb rodiči nezaopatřeného dítěte, pokud měl rodič nebo nezaopatřené dítě trvalý pobyt na území České republiky. Z čehož vyplývá, že tato situace nenastane příliš často.

⁴⁵ BEZOUŠKA, Petr. § 2961 [Náklady pohřbu], Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1728.

4.2.2 Bezdůvodné obohacení škůdce

Podobným institutem jako je náhrada újmy je bezdůvodné obohacení, kdy se v obou případech jedná o zásah do právem chráněných statků. Ovšem v případě povinnosti vydání bezdůvodného obohacení se nikterak nekompensuje újma poškozeného, ale obohacený má vydat to, co nabyl neoprávněně a bezdůvodně osobě, které byla nespravedlivě vyvolána ztráta majetku. Na rozdíl od náhrady újmy vzniká povinnost vydat bezdůvodné obohacení bez ohledu na zavinění nebo protiprávní jednání obohaceného. Aby vznikla povinnost k vydání bezdůvodného obohacení, musí být splněny obecné podmínky. Majetek jiného subjektu, tedy ochuzeného, musí nabyt fyzická či právnická osoba, tedy obohacený. Toto obohacení musí vzniknout bez spravedlivého důvodu a musí existovat příčinná souvislost mezi ztrátou na majetku a jednáním obohaceného.⁴⁶

Na základě ustanovení § 2919 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku se mění běh promlčecí doby pro bezdůvodné obohacení, v rámci kterého se někdo obohatil svým protiprávním jednáním, v jehož důsledku byla způsobena škoda. V souladu s tímto ustanovením lze požadovat vydání bezdůvodného obohacení i po promlčení práva na náhradu škody. Promlčecí doba začne běžet ode dne, kdy se poškozený dozví o samotném bezdůvodném obohacení a o tom, kdo se na jeho úkor obohatil.⁴⁷

4.2.3 Nemajetková újma

Nemajetková újma je dalším, druhým typem újmy, kdy ale na rozdíl od majetkové újmy, tato újma postihuje jiné než majetkové hodnoty. Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o zásah do základních lidských hodnot.

4.2.3.1 Způsob, forma a výše odčinění

U náhrady nemajetkové újmy nastupuje princip kompenzační neboli satisfakční. Poskytnuté plnění má tedy odčinit onu nemajetkovou újmu v podobě

⁴⁶ BÍLKOVÁ, Jana. § 2991 [Povinnost k vydání bezdůvodného obohacení a skutkové podstaty]. In: BÍLKOVÁ, Jana. *Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 32.

⁴⁷ DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3

dostatečného zadostiučinění, které má odčinit nebo alespoň zmírnit škodlivý stav, který vznikl zásahem do osobnostních práv člověka.

Primárním způsobem, jak odčinit nemateriální újmu, je forma morální satisfakce, tedy jiná forma zadostiučinění než peněžítá. Jedná se např. o omluvu nebo i trestní postih škůdce. Za subsidiární způsob je považováno odčinění újmy v penězích, tedy formou materiální satisfakce.

Při odškodňování nemajetkové újmy musí být u určování výše náhrady zohledněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Zákon demonstrativně vymezuje tyto okolnosti v ustanovení § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Jedná se o úmyslné způsobení újmy, zvláště pak úmyslné způsobení újmy lstí nebo pohrůzkou, které kromě toho, že je tato forma zavinění významná pro trestní nebo správní právo, závisí na ní taktéž výše náhrady nemajetkové újmy. Jestliže škůdce jednal zaviněně, může to mít za následek zvýšení náhrady újmy. U náhrady majetkové újmy nemá zpravidla forma zavinění vliv na její výši.⁴⁸ Další z těchto okolností je zvyšování účinků újmy vůči poškozenému zveřejněním, jež může vzniknout již ze strany samotného škůdce nebo ze strany sdělovacích prostředků, resp. jejich provozovatele. Jako další zákon uvádí způsobení újmy v důsledku diskriminace. Zákaz diskriminace je zakotven již v Listině základních práv a svobod, přičemž definici diskriminace můžeme nalézt v § 2 odst. 3 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Jedná se tedy o takové zacházení, kdy s jednou osobou je zacházeno méně příznivě než s osobou jinou, a to například z důvodu pohlaví této osoby, jejího zdravotního stavu, etnického původu nebo víry. Jakožto další okolnost lze zmínit zneužití závislosti poškozeného na škůdci, v takové situaci se jedná o případ, kdy je poškozený závislý na osobě škůdce např. z důvodu stáří nebo také v pracovněprávních vztazích u vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem jakožto osobou ve slabším postavení. Toto ustanovení také zakotvuje jiné obdobně závažné důvody, díky kterým lze zohlednit i jiná neuvedená kritéria. Na konci tohoto ustanovení zákonodárce uvádí jako další možnost navýšení výše

⁴⁸ VÍTOVÁ, Blanka. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.

náhrady případ, kdy poškozený měl v důsledku zásahu škůdce obavu ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví. Tímto se má sankcionovat pouze tato obava, kdy k samotné ztrátě nebo poškození nedošlo.

4.2.3.2 Náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení

Ustanovení § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku zakládá povinnost nahradit újmu při jedné z možných nepříznivých zásahů do přirozených práv člověka. Jedná se tedy o takové jednání, kterým se zasahuje do duševní či tělesné integrity. Vzhledem k tomu, že zdraví člověka je výjimečnou a nejcennější hodnotou člověka, je zcela jasné, že objektivně vyhodnotit míru jeho poškození je velmi složité až nemožné. U náhrady újmy při ublížení na zdraví či při usmrcení nelze hovořit o reparační funkci odškodnění, ale o funkci kompenzační, a to z toho důvodu, že škůdce nemůže napravit či nahradit poškozené zdraví či smrt, ale snaží se je zmírnit nebo vykompenzovat alespoň peněžitým plněním.⁴⁹ Zákon uvádí, že peněžitá náhrada má plně vyvažovat vzniklou újmu, avšak pokud takto nelze určit výši náhrady, je třeba, aby byla náhrada určena podle zásad slušnosti.

Toto ustanovení určuje existenci tří forem peněžité náhrady při ublížení na zdraví. Jedná se o náhradu, která by měla vyvážit vytrpěné bolesti spojené s újmou na zdraví, náhrada, která by měla vyvážit další nemajetkové újmy a třetí z nich je tzv. náhrada za ztížení společenského uplatnění. Z řad odborné veřejnosti je vedena diskuze o tom, zda jsou tyto tři nároky dílčí nároky nároku jediného či je každý z nich brán jako samostatný nárok. Mám ovšem za to, že pokud každý z nároků má například jiný počátek promlčecí lhůty, nebylo by příliš praktické považovat je za jeden nárok.

K 1. 1. 2014 byla zrušena vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku vyplývá, že má zákonodárce za to, že touto vyhláškou bylo nepříjemně zasahováno mocí výkonnou do moci soudní, kdy tímto podzákonným předpisem moc výkonná stanovovala limity nezávislému soudu. Zajímavostí ale je, že u stejných nároků v pracovněprávních vztazích

⁴⁹ DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

zákonodárce zaujímá opačný postoj a v § 271c odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, stanovuje, že výše náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění v pracovněprávních vztazích, bude stanovena vládním nařízením. Zrušením vyhlášky 440/2001 Sb. byl k 1. 1. 2014 zrušen systém, který bodovým systémem vyčísloval výši náhrady nemajetkové újmy. Zatímco občanský zákoník zakotvuje pouze nezbytnost plného odčinění nemajetkové újmy a zásadu slušnosti, což jsou zcela jistě velmi neurčité podmínky.

4.2.3.2.1 Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)

Avšak z důvodu naplnění zákonného principu slušnosti i dodržení požadavku legitimního očekávání a právní jistoty byla Nejvyšším soudem vytvořena Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku), která má sloužit jako nezávazné doporučení k určování výše náhrady nemajetkové újmy na zdraví. Tato Metodika NS se týká pouze nároku na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, nikoliv však další nemajetkové újmy.

Metodika NS byla vytvořena pod vedením senátu 25 Cdo a vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o oblast s vysokou odborností také ve spolupráci se Společností medicínského práva, zástupci pojistitelů a dalších odborníků jak z oblasti práva, tak z oblasti medicíny, a to pod odbornou garancí 1. LF Univerzity Karlovy v Praze. Zajímavé je, že při tvorbě Metodiky NS nebyli přítomni zástupci těch, kterých se to primárně týká, tedy poškozených. Zatímco zástupci pojišťoven byli zastoupeni v hojném počtu, zástupci právnické akademické obce se nedočkali pozvání. Přičemž zrovna zástupci pojišťovny nejsou ti, kteří přišli hájit zájmy poškozených, nýbrž ti, kteří hájí zájmy pojišťoven, a proto nemají přílišný zájem na tom, aby byly částky náhrady újmy příliš vysoké. Další ze zajímavostí vzniklých při tvorbě Metodiky NS je představa, že bylo sice zrušeno nařízení vlády, kde byl zaveden bodový systém pro určování výše náhrady tak, aby se moc výkonná nevměšovala do moci soudní a do rozhodování soudů, ale na druhou stranu byla Nejvyšším soudem vytvořena Metodika, která má, ač není zákonem ani podzákoným předpisem, předurčovat

rozhodování obecných soudů. Ani tato možnost se nejeví jako příliš vhodná, a to z důvodu toho, že soud tvoří jakási pravidla, podle kterých později rozhoduje.

Tato Metodika NS je pod číslem Rc 63/2014 publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek a sestává ze čtyř částí. Část A. Preambule, kde nalezneme kromě úvodu také obecný výklad. Část B. Přehled bolesti, kde jsou popsány bodové hodnoty bolesti. Část C. Aktivity a Participace, která se týká Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví a část D. Technická část, v níž se Nejvyšší soud zabývá tvorbou posudků a kvalifikací znalců.

4.2.3.2 Bolest

Definice bolesti není v občanském zákoníku zakotvena, avšak v nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, kterým je zakotveno bodové ohodnocení bolesti při újmě na zdraví způsobenou pracovním úrazem, definici bolesti najdeme. „*Bolestí se pro účely tohoto nařízení rozumí tělesné a duševní strádání způsobené poškozením zdraví pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, včetně stresu, obtíží a psychických symptomů obvykle doprovázejících poškození zdraví a léčením a odstraňováním následků poškození zdraví, včetně komplikací vzniklých v přímé příčinné souvislosti s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.*“⁵⁰ Rozlišujeme bolest fyzickou a bolest psychickou. Fyzickou bolest pacient pociťuje v souvislosti se svým zraněním, jedná se tedy o dané porušení tělesné integrity. Psychická bolest je často spojena s bolestí fyzickou, je to reakce na prožívání fyzické bolesti. Psychická bolest se projevuje například smutkem, vztekem, depresí nebo také strachem. Nahradit újmu za psychickou bolest lze v rámci ztížení společenského uplatnění nebo ji lze podřadit pod pojem duševní útrapy, jejichž odčinění zakotvuje ustanovení § 2956 zákona č. 89/2012 Sb.⁵¹ Dle Doporučeného diagnostického a léčebného postupu pro všeobecné a praktické lékaře lze bolest dělit na akutní a chronickou bolest, kdy akutní bolest trvá krátkodobě a jejím úkolem je upozornit na nebezpečí

⁵⁰ § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání

⁵¹ BEZOUŠKA, Petr. § 2958 [Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1703.

nemoci lidského těla a z tohoto důvodu je z biologického hlediska akutní bolest účelná. Zatímco chronická bolest již takovou funkci nemá a je považována za samostatné onemocnění.⁵² Jedním ze znaků bolesti je zajisté její subjektivní vnímání, které velmi ztěžuje hodnocení její míry.

Bolestné je první z nároků náhrady nemajetkové újmy, kterým se odciňuje bolest fyzická. Metodika uvádí že „*Smyslem náhrady za bolest je vedle samotného bolestivého stavu odškodnit i určitou míru nepohodlí, stresu či obtíží spojených s utrpenou zdravotní újmou, a to v rozsahu, v němž tyto zásahy do osobní sféry poškozeného z povahy věci souvisí s bolestí obvykle doprovázející stavy popsané v jednotlivých položkách (tzv. bolest v širším smyslu).*“⁵³ Tato bolest může vzniknout již při škodné události, může ale vzniknout také posléze až při samotném léčení nebo odstraňování následků této škodné události.

Výši bolestného je třeba určit s přihlédnutím ke konkrétnímu případu, ale zároveň má být daný případ posuzován v určitém objektivním měřítku. Ovšem bolest je objektivně nezměřitelná, je to subjektivní vnímání, kdy každá osoba vnímá určitou bolest jiným způsobem a v jiné intenzitě. Z toho důvodu byla určena objektivní kritéria, podle kterých se na základě navenek rozpoznatelných indicií určuje výše bolestného.

Metodika NS vychází ze systému, který stanovovala již zrušená vyhláška č. 440/2001 Sb., přičemž je tento systém vcelku stejného druhu až na pár změn. Byly upraveny některé jednotlivé bolesti, taktéž byly zavedeny nové podmínky, kdy může vyhodnocující lékař zvýšit náhradu nebo byla zavedena podmínka vázanosti hodnoty bodu na výši průměrné mzdy.

V části B. Metodiky NS je uveden přehled bolesti, který je složený z položek, jejichž hodnota je vyjádřena body. Abychom mohli určit výslednou částku, je třeba zjistit celkovou výši bodové hodnoty, kterou je následně třeba vynásobit hodnotou jednoho bodu. Hodnotou bodu je 1 % z hrubé měsíční

⁵² DOLEŽAL, Tomáš. *Bolest: doporučené postupy pro farmakoterapii bolesti: [novelizace 2008]*. Praha: Společnost všeobecného lékařství ČLS JEP, 2008. Doporučené postupy pro praktické lékaře. ISBN 978-80-86998-23-7.

⁵³ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)

nominální mzdy na počet zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, ve kterém daná bolest vznikla. Pro rok 2020 tak tvoří hodnota jednoho bodu částku ve výši 341,25 Kč.

Lékař, který případ posuzuje, hodnotí každou bolest poškozeného samostatně a přiřazuje ji k jednotlivým položkám bolesti dle Metodiky NS a posuzuje její příčinnou souvislost se škodnou událostí. Vychází samozřejmě z kompletní zdravotnické dokumentace poškozeného. Přičemž pokud chybí odpovídající položka bolesti, přiřadí lékař bolest k nejbližší vhodné položce co do povahy a závažnosti. Následně lékař sečte všechny bodové hodnoty, aby zjistil její výslednou hodnotu. Pokud se v daném případě jedná o více komplikovanější zdravotní stav, který vyžaduje náročnější způsob léčby, má posuzující lékař možnost zvýšit výši náhrady. Zvyšuje jednotlivé položky, kterých se komplikace týká, a to z toho důvodu, že se základní bodové ohodnocení se zdá být nepřiměřeně nízké ve vztahu k závažnosti újmy. Dle Metodiky NS se tedy rozlišují čtyři druhy komplikací. První z nich jsou komplikace lehké, které vyžadují pouze krátkodobou léčbu, a přitom neprodlouží léčbu základní diagnózy. Nemají tedy vliv na celkový zdravotní stav. Metodika NS jako příklad uvádí povrchní rozpad nebo infekce rány či psychickou alteraci. Další z komplikací je komplikace středně závažná. Tato komplikace vyžaduje dlouhodobou léčbu nebo provedení další operace a může prodloužit dobu léčení základní diagnózy. Jakožto příklady uvádí Metodika NS flebotrombózu, hlubokou infekci rány, selhání osteosyntézy. Při závažné komplikaci se v akutní fázi prudce zhoršuje zdravotní stav, vyžaduje intenzivní léčbu anebo reoperace, například rozpad anastomozy nebo pneumonie. Jako poslední uvádí Metodika NS komplikaci těžkou, která přechodně ohrožuje život nebo závažně ohrožuje zdraví. Jedná se například o selhání orgánů nebo o kardiopulmonální resuscitaci. Při lehké komplikaci může posuzující lékař zvýšit základní bodové ohodnocení položky zasažené komplikací až o 5 %. Při středně závažné komplikaci až o 10 %, při závažné komplikaci o výši až do 15 % a při těžké komplikaci až o 20 %.

Jako příklad lze uvést poškozeného, který při středně těžké dopravní nehodě utrpěl podvrtnutí a zhmoždění krční páteře, za který lze udělit 30 bodů a dále natržení meziobratlové plotýnky krční páteře, toto zranění lze vyčíslit až 75 body. Vznikla-li tedy tato újma v roce 2020, lze za těchto 105 bodů poškozenému

na bolestném vyplatit 35.831, 21 Kč, přičemž tato částka nezohledňuje případné komplikace a může být tedy ještě zvýšena.

Posudek na bolestné dle Metodiky může vystavit ošetřující lékař či soudní znalec z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví a tento posudek slouží jako doporučení pro rozhodování soudu, který ale následně musí zohlednit okolnosti zvláštního zřetele hodné dle ustanovení § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a posoudit, zda výše náhrady odpovídá zásadám slušnosti zakotvené v § 2958 stejného zákona.

4.2.3.2.3 Ztížení společenského uplatnění

Uplatnění náhrady za ztížení společenského uplatnění je založeno na podmínce, v rámci které musí újma na zdraví vyvolávat překážku lepší budoucnosti. Jedná se tedy o ztrátu možností poškozeného, jak se s takovými následky uplatnit v různých sférách jeho života. Náhrada za ztížení společenského uplatnění je takový nárok nemajetkové újmy, který má odčinit útrapy spojené s přetrvávajícím narušením tělesné integrity či určitého nepohodlí spojeného s léčením a uzdravováním následků škodné události. Má taktéž odčinit trvale ztracené nebo omezené možnosti seberealizace poškozeného, ať už ve sféře rodinné či společenské nebo ve sféře jeho sportovního života.⁵⁴

Určením stupnice potíží pro stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění se v Metodice NS zabývá část C Aktivity a participace. Tvůrci Metodiky NS tímto přinášejí nový systém založený na Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví, jež vypracovala Světová zdravotnická organizace (WHO). Tato část má pomoci posoudit vliv újmy na schopnosti poškozeného vykonávat aktivity běžného života či řešit životní situace. Toto omezení poškozeného se udává jako procentuální hodnota u každé kategorie stanovené částí C Metodiky NS. Mezi tyto kategorie patří Učení a aplikace znalostí, Všeobecné úkoly a požadavky, Komunikace, Pohyblivost, Péče o sebe, Život v domácnosti, Mezilidská jednání a vztahy, Hlavní oblasti života, Život komunitní, sociální a občanský. Každá z těchto kategorií obsahuje různé položky

⁵⁴ BEZOUŠKA, Petr. § 2958 [Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1703.

a každá z položek je ohodnocena procentním vyjádřením omezení poškozeného. Z jednotlivých kapitol se zpracuje vážený průměr, kterým je zjištěno výsledné společenské omezení poškozeného. Metodika NS stanovuje stupnici těchto obtíží. Bod 0 je určen pro žádnou nebo zanedbatelnou obtíž, která je ohodnocena výši v rozmezí 0 % - 4 %. Bod 1 je bod pro lehkou obtíž v rozmezí mezi 5 % - 24 %. Bod 2 specifikuje středně těžkou obtíž, která je ohodnocena 25 % - 49 %. Těžká obtíž je dána bodem 3 a ohodnocena stupni mezi 50 % - 95 %. Jako poslední se uvádí úplná obtíž, která je dána 96 % - 100 %. Plné odškodnění za úplnou obtíž ve výši 100 % by pak dosáhl takový poškozený, který by byl zcela neschopen vykonávat všechny životní aktivity, které mohl vykonávat před újmou na zdraví, tedy plná ztráta kognitivních a pohybových funkcí a plná ztráta sebeobsluhy a zapojení do společenského života. Jednalo by se tedy například o poškozeného v kómatu nebo vegetativním stavu.⁵⁵

K výpočtu finální částky náhrady za ztížení společenského uplatnění dojdeme až po zjištění výchozí rámcové částky. Ta se dle Metodiky NS stanoví vynásobením průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, ve kterém se ustálil zdravotní stav poškozeného. Zde tedy na rozdíl od bolestného záleží na ustálení zdravotního stavu poškozeného, a nikoliv na vzniku takového stavu. Částku průměrné mzdy lze najít na webových stránkách Českého statistického úřadu www.czso.cz. Pokud se tedy zdravotní stav poškozeného ustálil například na konci minulého roku, tedy roku 2020, je tato částka odvozena od průměrné mzdy za rok 2019, tedy částka ve výši 34.125, - Kč. Pro výpočet výchozí rámcové částky pro náhradu ztížení společenského uplatnění vynásobíme tuto částku číslem 400. Takto stanovená částka má reflektovat vývoj hladiny cen a ekonomické ukazatele. Výchozí rámcová částka pro rok 2020 tedy činí 13.650.000, - Kč. Nyní přichází na řadu procentuální vyjádření obtíží poškozeného, které aplikujeme na výchozí rámcovou částku. Pro uvedení příkladu budeme předpokládat, že byla u poškozeného určena hodnota závažnosti obtíží 25 %, bude tedy poškozenému náležet odškodnění za ztížení společenského uplatnění ve výši min. 3.412.500, - Kč. Dále ovšem může tuto částku modifikovat soud,

⁵⁵ Nespravedlivost duality způsobu odškodňování při | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 05.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nespravedlivost-duality-zpusobu-odskodnovani-pri-nahrade-bolesti-a-ztizeni-spolecenskeho-uplatneni-108674.html>

který posoudí další kritéria, která by mohla mít vliv na určení náhrady. Jde například o věk poškozeného nebo o ztrátu jeho lepší budoucnosti (kariéry) nebo se taktéž posoudí okolnosti na straně škůdce, které jsou obsažené v ustanovení § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Tvůrci Metodiky NS uvádí, že významnou okolností, kterou je třeba při oceňování zkoumat je věk, proto v Metodice NS stanovují procentuální výměru pro zvýšení náhrady újmy při dosažení určitého věku. Vzhledem k tomu, že je člověk na vrcholu svých sil a dosahuje vysoké intenzity společenského zapojení v letech mezi 45. a 55. rokem života, navrhuje Nejvyšší soud tuto stupnici. Pokud utrpěl poškozený újmu na zdraví ve svých 35 až 44 letech, zvýší se náhrada újmy přibližně o 10 %. Utrpěl-li poškozený újmu na zdraví v letech od 25 až 34 let, zvýší se náhrada přibližně o 20 % a pokud by se jednalo o poškozeného v letech mezi 0–24 let, měla by se zvyšovat náhrada újmy o 30 %- 35 %. Ovšem pokud se jedná o poškozeného v letech mezi 55–69 let, základní částka se sníží až o 10 % a v případech poškozených nad 70 let se bude částka snižovat o 20 % a výše.

Dále je také na místě zohlednit, jaký život žil poškozený před vznikem předmětné újmy na zdraví. V případech, kdy se poškozený zapojoval do společenských aktivit až zcela mimořádným způsobem, je možné zvýšit částku náhrady újmy až o dalších 30 %. Je-li jeho účast výjimečně intenzivní lze zvýšit částku až o 20 % a pokud je jeho zapojování nadprůměrné, lze zvyšovat až o 10 %. Po zohlednění těchto okolností soud určí výslednou částku pro náhradu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví.

Posuzování okolností dle ustanovení § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku je ponecháno v rukou soudu s doporučením, aby po zvýšení nedosahovala výsledná částka náhrady nemajetkové újmy dvojnásobek základní částky. Smyslem této limitace je sjednocování soudní praxe a naplnění principu právní jistoty tím, že bude v podobných případech poskytována srovnatelná náhrada újmy. Ačkoliv Nejvyšší soud uvádí shora uvedené možnosti pro zvýšení nebo snížení odškodnění, taktéž se ale zamýšlí nad vnímáním těchto obtíží poškozenými, kteří ač každý prožívá svou újmu jinak, se z širšího hlediska nemůže jednat o mnohonásobně rozdílné prožívání této újmy. Tvůrci Metodiky NS zde jako příklad uvádí mladšího člověka, který škodnou událostí přišel o víc

prožitků a radostí života než člověk o mnoho let starší, který si stejné radosti již prožít mohl. Zároveň je ale pomýšleno na to, že mladší osoba je adaptabilnější a má více sil na to, aby se vyrovnala se svými obtížemi nebo na případné uzdravování než osoba starší. Z tohoto důvodů by nemělo být možné mít několikanásobný rozdíl mezi náhradami u obdobných případů. Bylo tedy ze strany Nejvyššího soudu učiněno toto doporučující stanovisko týkající se limitace náhrady nemajetkové újmy.

4.2.3.2.4 Další nemajetková újma

Kategorii další nemajetkové újmy nelze snadno definovat. Jedná se o zbytkovou kategorii, která zahrnuje újmu, jež nespadá do odčinění v rámci bolestného ani do náhrady za ztížení společenského uplatnění, a vystihuje tak nekonečnou variabilitu soukromého života. Je to tedy taková újma při ublížení na zdraví, která není dlouhodobou přechodnou bolestí ani psychickou újmou. Jedná se o specifické okolnosti, které se nenastávají pravidelně a vymykají se obvyklé léčbě nebo stabilizaci zdravotního stavu poškozeného. Tyto okolnosti zvyšují míru protrpěné újmy nad její obvyklou hranici. Takto označuje další nemajetkovou újmu Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017 a jako příklad uvádí nemožnost poškozeného účastnit se nějaké plánované události nebo aktivity jako je například nemožnost účastnit se dohodnuté pracovní nebo studijní stáže. V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2635/2018 soud navázal na tyto plánované aktivity a stanovil, že za další nemajetkovou újmu lze považovat také nemožnost strávených Vánoc s rodinou.

Nejvyšší soud dále v rozsudku sděluje, že například dlouhodobé odloučení od blízkých osob, nedostatečné soukromí v nemocničním pokoji nebo pocit studu při fyziologických nebo hygienických potřebách vykonávaných před vlastní dcerou nebo ošetřovatelkou, není další nemajetkovou újmou, ale vzhledem k tomu, že nevybočují z obvyklého průběhu léčby, jedná se o odškodnění v rámci náhrady za bolest. Taktéž se Nejvyšší soud v tomto rozsudku vypořádává s konstatováním poškozeného, že byl vystaven nevhodným podmínkám při pobytu v nemocničním zařízení, kdy například uvádí, že byl nucen vylučovat v přítomnosti dalších osob a byl zdravotnickým personálem ponechán odhalen před ostatními pacienty. Nejvyšší soud ale podotýká, že v takových případech,

kdy je ze strany zdravotního personálu zasahováno do osobnostních práv poškozeného, se nejedná o újmu závislou na škodné události, za kterou by měl odpovídat škůdce, ale jde o zcela novou újmu, za kterou bude odpovídat poskytovatel zdravotní služby.

Na rozdíl od bolesti a ztížení společenského uplatnění není k posuzování další nemajetkové újmy třeba znaleckého posudku ani odborného vyjádření z oboru zdravotnictví.

4.2.3.2.5 Rozhodování o výši náhrady za ublížení na zdraví

Život a zdraví je nejdůležitějšími hodnotami každého člověka, a proto je jejich ochrana na prvním místě. Ustanovení § 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku zakotvuje právo každého na ochranu svého života a zdraví. Z tohoto důvodu se má plně nahradit újma na zdraví a při usmrcení, jak stanovuje ustanovení § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Jak již bylo v této práci několikrát uvedeno, plně odčinit nemateriální újmu je prakticky nemožné, neboť takovou újmu nelze zcela objektivně určit. Výše uvedené ustanovení značí možnost, kdy nelze určit plné odčinění újmy, tedy stanovit ji podle zásad slušnosti. Ovšem zásadu slušnosti občanský zákoník nikde nedefinuje. Lze ale usuzovat, že se jedná o složku dobrých mravů, tedy o souhrn obecně uznávaných etických zásad.

V kapitole této práce zabývající se Metodikou NS se uvádí, že tato Metodika nemá závazný charakter a je tedy pouze doporučujícím stanoviskem Nejvyššího soudu a pomůckou k naplnění zásad slušnosti. Jedná se ale opravdu o naplnění této zásady? V odborné literatuře se lze dočíst, že se při použití Metodiky NS v obdobných případech může dojít až k diametrálním rozdílům. Záleží na pohledu každého soudního znalce. Je totiž zcela nepravděpodobné, aby se všichni soudní znalci dostali na stejnou hodnotu při posuzování 73 položek ve dvou kategoriích v rámci 5 stupňů. Naplňuje se tímto postupem ústavněprávní princip rovnosti, kdy by lidé měli být svobodní a rovni v důstojnosti a právech, jak praví Listina základních práv a svobod? Dle mého názoru nikoliv. Zároveň ale nenaplňuje ani princip právní jistoty, kdy by měli poškození mít možnost předpokládat podobný, či dokonce totožný výsledek v obdobných případech. Ústavní soud ve svém nálezu I. ÚS 2844/14 ze dne 22. 12. 2015 stanovil nutnost

použití principu proporcionality při určování výše náhrady škody., Soudy by v těchto případech měly přihlížet nejen k dalším podobným případům, ale i k jakýmkoliv jiným, kde se jednalo o zásah do přirozených práv člověka, a měly by tak částky náhrady újmy porovnat. Mimo jiné je Metodice taktéž vytýkáno to, že všem kapitolám přisuzuje stejnou váhu. Přitom je zcela jasné, že každá kapitola je pro člověka jinak důležitá, a to závisí na tom, jaké jsou v ní zavedeny položky. Kdy například kapitola č. 1 Učení se a aplikace znalostí se zdá být o něco méně podstatná a důležitá než kapitola č. 9 Život komunitní, sociální a občanský. Dalším, co znehodnocuje váhu některých kapitol, je skutečnost, že čím více položek je v kapitole zařazeno, tím menší váhu dané položky mají. Právě v případě kapitoly č. 9 Život komunitní, sociální a občanský jsou obsaženy pouze 4 položky a v kapitole č. 1 Učení se a aplikace znalostí je položek 16. Porovnáme-li položky Politický život a občanství z kapitoly č. 9 a položky Čtení z kapitoly č. 1 tak například zjistíme, že položka Čtení má až 4x nižší váhu než položka Politického života a občanství.⁵⁶

Z usnesení Ústavního soudu III. ÚS 1472/10 ze dne 29. 7. 2010 vyplývá, že při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy soudy postupují dle ustanovení § 136 zákona č. 99/ 1963 Sb., občanského soudního řádu, který zakotvuje povinnost soudu určit výši náhrady dle své úvahy, pokud tento nárok nelze zjistit nebo by byl zjistitelný jen se značnými obtížemi. Vzhledem k tomu, že i důvodová zpráva v náhradě nemajetkové újmy stanovuje že „*odpovědnost za spravedlivé rozhodnutí v konkrétním případě nemůže ze soudce nikdo sejmout*“ a vzhledem k charakteru Metodiky NS, je zcela jasné, že soud má při rozhodování vycházet především z dostatečně zjištěného skutkového stavu. Úkolem soudce je zhodnocení každého konkrétního případu a snaha o spravedlivý výsledek sporu. Soudce samozřejmě přihlédně ke znaleckému posudku vytvořenému dle Metodiky NS a porovná danou částku také s nařízením vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobeného pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Soudce dále porovná částku náhrady nemajetkové újmy s částkami, které byly přiznány v jiných obdobných nebo podobných případech. V odůvodnění rozhodnutí by se pak soudce měl vypořádat

⁵⁶ „Zásady slušnosti“ u občanskoprávní náhrady nema | epravo.cz. EPRAVO.CZ – *Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 07.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zasady-slusnosti-u-obcanskopravni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-jak-postupovat-pri-jejich-vykladu-105903.html>

s popisem, o jakou újmu na zdraví se v předmětném případě jedná, jakým způsobem a v jaké míře bylo způsobenou újmu zasaženo do tělesné, duševní a sociální sféry poškozeného, jakými útrapami musel poškozený projít nebo jaké má poškozený trvalé následky. Vzhledem k tomu, že je soudce vázán návrhem poškozeného, je tedy spíše na advokátech, aby požadovali dostatečně spravedlivé kompenzace.

4.2.3.2.6 Promlčení nároků

Důvodem pro zavedení institutu promlčení je fakt, že se po uplynutí delšího časového úseku se stává až nemožné řádně zjistit skutkový stav věci. Zároveň by ani pro dlužníka nebylo spravedlivé čelit možnosti uplatnění nároku po neomezeně dlouhou dobu. Z těchto důvodů byly tedy zavedeny promlčecí lhůty, jejichž marným uplynutím nezaniká oprávněné osobě právo jako takové, ale zaniká tím nárok na soudní vynutitelnost tohoto práva. Žalovaný v takovém případě vznesl u soudu námitku promlčení a soud má povinnost ji následně přezkoumat. Pokud soud uzná námitku za opodstatněnou, nepřizná žalobci předmětný nárok.

V ustanovení § 612 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku se zakotvuje, že v případech práva na život a důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí nebo obdobného osobního práva se promlčují jen práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech. Subjektivní promlčecí lhůta je stanovena na tři roky a její počátek se začíná počítat dle § 620 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, od okamžiku, kdy se poškozený o způsobené újme dozvěděl a zároveň, kdy se dozvěděl, kdo za ní odpovídá, tedy se dozvěděl o škůdci. A jak podotknul Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4691/2010, jedná se tak o otázku skutkovou, a nikoliv otázku právního názoru. Přičemž běhy promlčecích lhůt nároků nemajetkové újmy budou tedy počínat rozdílně. U nároku na bolestné bude lhůta běžet od okamžiku, kdy bylo poprvé možno provést znalecký posudek na bolestné a zhodnotit tedy bolest bodovým ohodnocením, tedy od okamžiku, kdy byl zdravotní stav poškozeného ustálen ve vztahu k tomuto ohodnocení. Zatímco u nároku za ztížení společenského uplatnění bude počínat promlčecí lhůta zpravidla později, a to okamžikem, kdy se celkový zdravotní stav poškozeného ustálil a je možné provést ohodnocení trvalých následků. Není ovšem vyloučeno, aby se následně zdravotní

stav znovu zhoršil. V takovém případě by se jednalo o nový nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění při vzniku újmy. Pokud se jedná o nárok na náhradu újmy na zdraví způsobenou nezletilému, počíná promlčecí lhůta běžet nejdříve dovršením plné svéprávnosti nezletilého. Objektivní promlčecí lhůta se dle ustanovení § 636 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, u nároků na náhradu újmy při ublížení na zdraví nebo usmrcení neuplatňuje.

Dle ustanovení § 630 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku mají strany možnost dohodnout si jinou promlčecí lhůtu. Avšak v odstavci druhém téhož ustanovení se stanovuje podmínka, že v případě nároků vzniklých z újmy na zdraví, není možné zkrátit promlčecí lhůtu pod tři roky. K takovému ujednání by se pak nepřihlíželo.

4.2.4 Pracovní úrazy a nemoci z povolání

Zaměstnavatel je dle ustanovení § 269 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce povinen nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu vzniklou pracovním úrazem.

Na rozdíl od práva občanského se v odvětví práva pracovního setrvalo u určování výše náhrady za odčinění bolesti a ztížení společenského uplatnění podzákoným právním předpisem, a to konkrétně nařízením vlády. Novelou zákoníku práce účinnou od 1. 10. 2015 bylo zrušeno ustanovení § 394 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, které bylo nahrazeno ustanovením § 271c odst. 2 téhož zákona, který zní „*Vláda stanoví nařízením výši náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění odpovídající vzniklé újmě, způsob určování výše náhrady v jednotlivých případech a postupy při vydávání lékařského posudku včetně jeho náležitostí ve vztahu k posuzované činnosti.*“. V návaznosti na tuto novelu bylo vydáno nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Účinnost tohoto nařízení byla stanovena na 26. 10. 2015.

Tímto vznikla nežádoucí dualita odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění, kterou je třeba odstranit. Nežádoucím stavem je situace, kdy osobě, která utrpěla stejnou újmu na zdraví a vytrpěla stejné bolesti, bude

určena jiná výše poskytnutého odškodnění, pokud se jednalo o pracovní úraz než osobě se stejnou újmou, jejíž újma se bude posuzovat dle občanského práva, tedy dle Metodiky NS. Dle nařízení vlády je totiž hodnota jednoho bodu rigidně určena částkou ve výši 250,- Kč. Tato úprava tedy na rozdíl od Metodiky NS nezohledňuje jakýkoliv ekonomický vývoj společnosti. Rozdíl 91, 25 Kč mezi bodem dle nařízení vlády a hodnotou bodu v roce 2020 určeném podle Metodiky, kdy jeden bod činí částku ve výši 341,25 Kč, je zcela diametrální. Stejně tak je i nespravedlivá náhrada za ztížení společenského uplatnění. Víme, že výchozí rámcová částka pro výpočet ztížení společenského uplatnění dle Metodiky je částka ve výši 13.650.000,- Kč. Tedy v případě 100 % ztížení společenského uplatnění má poškozený nárok na tuto částku. Aby se ovšem na takovou částku dostala osoba poškozená důsledkem pracovního úrazu, musela by dle nařízení vlády dosáhnout celkového počtu bodů ve výši 54.600. Když si uvědomíme, že například ztráta dolní končetiny je ohodnocena 4.000 body, je tento stav až absurdní. Je zcela nepřijatelné, aby stejná újma na zdraví, která vznikla v důsledku pracovního úrazu, byla odškodněna jinou, a tak rozdílnou výší kompenzace než obdobná újma posuzovaná dle Metodiky NS.⁵⁷ Stejně uvažuje i Ústavní soud, který ve svém nálezu IV. ÚS 3122/15 ze dne 16. 2. 2016 kritizuje tuto dualitu a namítá, že se sice právní úprava při určování výše odškodnění nemajetkové újmy podle občanského práva oprostila od moci výkonné, ale pracovněprávní úprava zůstává mocí výkonnou limitována od spravedlivého určení výše odčinění.

Zaměstnavatel je také povinen nahradit zaměstnanci škodu nebo nemajetkovou újmu spojenou s nemocí z povolání. Ustanovení § 269 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce zakotvuje povinnost nahradit takto vzniklou újmu, jestliže zaměstnanec naposledy před jejím zjištěním pracoval u zaměstnavatele za podmínek, za nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl postižen. Za nemoc z povolání se považuje i nemoc vzniklá před jejím zařazením do seznamu nemocí z povolání. V takovém případě se odškodňuje za dobu nejvýše 3 let od jejího zařazení do tohoto seznamu. Seznam nemocí z povolání je stanoven nařízením vlády č. 290/1995 Sb.

⁵⁷ Nespravedlivost duality způsobu odškodňování při | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem – Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 05.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nespravedlivost-duality-zpusobu-odskodnovani-pri-nahrade-bolesti-a-ztizeni-spolecenskeho-uplatneni-108674.html>

4.2.5 Regres zdravotní pojišťovny

Zdravotní pojišťovny mají při poskytování zdravotních služeb velký význam. Povinností zdravotní pojišťovny je hradit poskytovatelům zdravotních služeb náklady spojené s léčbou či jiných úkony poskytnutých pojištěnci.

Dle ustanovení § 55 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění se zakládá specifické právo zdravotních pojišťoven, v rámci kterého má pojišťovna právo požadovat regresní náhradu nákladů spojených s poskytnutí zdravotních služeb od třetích osob, jestliže se jedná o zaviněné protiprávní jednání třetí osoby vůči pojištěnci, ať už úmyslné nebo nedbalostní. Třetí osobou může být jak samotná fyzická osoba, tak i osoba právnická, jejíž zaměstnanec nebo jiná pověřená osoba vykonala toto protiprávní jednání. Zaměstnavatel má povinnost nahradit náklady zdravotní pojišťovny při újmě způsobené svým zaměstnancem, což potvrzuje Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 18. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 670/2005. Nejedná se tedy o náhradu škody podle občanského zákoníku, nýbrž o náhradu škody vyplývající ze speciálního předpisu.

Za zaviněné protiprávní jednání pojišťovně třetí osoba odpovídá v takovém rozsahu, v jakém je její jednání v příčinné souvislosti s vynaloženými léčebnými náklady. Dle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1113/2002 je dáno, že pokud se na vzniku těchto nákladů podílely i jiné okolnosti jako je například spoluzavinění pojištěnce, není dána příčinná souvislost a nemá tato třetí osoba povinnost uhradit náklady zdravotní pojišťovně v tomto rozsahu.

Stejně tak je například odpovědný rodič nezletilého dítěte, který porušil povinnost náležitého dohledu nad dítětem a způsobil tím újmu na zdraví dítěte a musí nahradit zdravotní pojišťovně náklady spojené s léčbou nezletilého, jak rozhodnul Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3552/2014.

4.2.6 Nároky třetích osob a tzv. sekundární obět'

Ustanovení § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku zakotvuje povinnost škůdce odčinit nemajetkovou újmu třetím osobám, tedy jiným osobám, než je osoba poškozeného. Jedná se o osobu manžela, rodiče, dítěte nebo jiné osoby blízké, kterým byla způsobena újma v podobě ztráty osoby blízké nebo způsobením zvláště závažného ublížení na zdraví osoby blízké. Jde tedy o způsobené duševní útrapy, které zapříčinila smrt blízkého nebo nepříznivý zdravotní stav této osoby. Dle zákona se má ovšem jednat pouze o zvláště závažné ublížení na zdraví, tedy o ta nejtěžší zdravotní postižení v podobě například kóma, ochrnutí nebo jiných závažných poškození mozku.⁵⁸ Další osoby mohou ale uplatnit i odškodnění jiných újem než těch souvisejících s usmrcením nebo závažné újmy na zdraví osoby blízké, a to podle ustanovení § 2971 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. V tomto případě je však nutno splnit přísnější pravidla.

Za účinnosti starého občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. byla tato náhrada určena paušálními částkami, které ovšem nebyly zcela spravedlivé. V některých případech byla částka příliš nízká a v některých zase nepřiměřeně vysoká.⁵⁹ Nový občanský zákoník od tohoto paušálního určování výše náhrady opouští. Ústavní soud zformuloval kritéria, která jsou pro určení peněžitého zadostiučinění významná.⁶⁰ Na straně pozůstalého je to zejména intenzita vztahu se zemřelým, tedy jaký měl pozůstalý vztah k osobě zemřelého, neboť by se měla určitě poskytnout větší kompenzace za ztrátu milované osoby, než pokud měly osoby mezi sebou vztah neutrální, nebo snad i negativní. Pokud například podal jeden z manželů návrh na rozvod, jedná se u většiny případů o důvod k zamítnutí náhrady dle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.⁶¹ Dalším z aspektů je věk zemřelého a pozůstalých, kdy odborná literatura vysvětluje, že se hledí jinak například na ztrátu rodiče dítětem v předškolním věku nebo ztrátu

⁵⁸ DVORÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

⁵⁹ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.

⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14

⁶¹ BEZOUŠKA, Petr. § 2959 [Blízké osoby jako sekundární oběti]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1717.

rodiče již odrostlých dětí, které s rodičem již nežily v domácnosti a měly vlastní rodinu. Avšak pro většinu lidí je nejhorší s čím se můžou v životě setkat, smrt vlastního potomka. V takovém případě je prožívání duševních útrap umocněno nízkým věkem dítěte a intenzitou vztahu mezi rodičem a dítětem. Dalším z přezkoumávaných okolností je existenční či hmotná závislost na zemřelém nebo případné poskytnutí jiné satisfakce. Ačkoliv zákon přiznává náhradu nákladů na výživu, odčinění dle tohoto ustanovení, které je ovlivněno existenční nebo hmotnou závislostí na zemřelém, nemá odčinit materiální újmu, nýbrž negativní osobnostní prožívání.⁶² Poskytnutím jiné satisfakce může být i skutečnost, že byl škůdce za své protiprávní jednání postižen trestní sankcí. Kritéria, která se odvozují od osoby škůdce, je primárně postoj škůdce, který může ovlivňovat pocity a vnímání újmy pozůstalými, kdy například lhostejnost či bezcitnost může újmu prohloubit, zatímco projevená lítost nebo omluva ji může zmírnit. Dle judikatury Nejvyššího soudu není možné považovat popírání viny nebo podání řádného či mimořádného opravného prostředku za jednání, které zvyšuje utrpení poškozeného, a tedy ani za přitěžující kritérium, které by mohlo vést ke zvýšení náhrady újmy, neboť se jedná o neutrální a legitimní výkon práva na obhajobu škůdce.⁶³ Dalším z posuzovaných kritérií je dopad na duševní sféru škůdce. Škůdce by se měl cítit otráven, což může přinést až jeho psychické problémy, které je nutné zohlednit. Dalším aspektem mají být majetkové poměry škůdce, kdy by mělo být přihlédnuto k jeho majetkovým poměrům tak, aby byla dána reálná možnost uspokojení odškodnění. Avšak toto kritérium je častým terčem kritiky ze strany odborné veřejnosti, protože účelem této náhrady má být odčinění duševních útrap pozůstalých a výše této náhrady má odpovídat míře takové utrpení a míře zavinění ze strany škůdce. Nemělo by tedy záležet na majetkových poměrech škůdce, protože je zcela nežádoucí, aby například škůdce, který je prokazatelně bez příjmů odčinil nulovou náhradu újmy vzhledem k jeho majetkovým poměrům. A naopak by nebylo nikterak spravedlivé, aby byla zvyšována náhrada újmy pouze s poukazem na bohatství škůdce. Výše odčinění by se měla zohledňovat spíše hospodářskými poměry doby tak, aby výše náhrady nebyla pro škůdce naprosto likvidační.⁶⁴ Pouze ve výjimečných případech je

⁶² DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

⁶⁴ RYŠKA, Michal. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy, 2016, č. 11, s. 381-385

možné pristoupit k moderaci výše náhrady podle § 2953 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Dle tohoto ustanovení patří osobní a majetkové poměry škůdce do důvodů zvláštního zřetele hodných, není-li dán zákonný zákaz moderace ve smyslu téhož ustanovení, tedy případ, kdy byla újma způsobena úmyslně. Anebo v případě, který upravuje druhý odstavec tohoto ustanovení, tedy pokud byla porušena odborná péče. Jako poslední kritérium, ke kterému se přihlíží je míra spoluzavinění poškozeného. Tato kritéria potvrzuje taktéž Nejvyšší soud, který ve svém rozsudku ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 připomněl, že při určování výše náhrady spojené s prožíváním usmrcení blízké osoby je třeba posuzovat duševní útrapy z pohledu obvyklého (průměrného) člověka. Avšak je třeba zohlednit i jiná kritéria jako je například zvlášť traumatizující způsob usmrcení osoby blízké anebo situace, kdy je sekundární oběť očitým svědkem usmrcení blízkého.⁶⁵ Avšak pokud takové duševní útrapy ze ztráty blízké osoby přerostou až do psychického onemocnění, bude se jednat o samostatnou újmu na zdraví, nikoliv o náhradu podle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Opět se vracíme k podmínce peněžité náhrady plně vyvažující utrpení těchto osob. Jak bylo již několikrát řečeno takovéto subjektivní pocity nelze nikdy kvantifikovat, a tedy je nelze vyčíslit a následně plně odčinit, proto je význam tohoto kritéria pouze symbolický. Subsidiárně se má opět použít náhrada dle zásad slušnosti, která je založena na principu proporcionality a individualitě, kdy se mají zohlednit všechny relevantní okolnosti případu. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015 stanovil, že jako ospravedlnitelnou náhradu újmy a jako základní částku lze považovat částku mezi 240.000, - Kč a 500.000, - Kč, pokud se jedná o nejbližší osoby jako jsou například rodiče, děti nebo manželé. Při této částce jsou však dána neutrální kritéria. Jestliže by se jednalo o výše uvedená přitěžující kritéria, tato částka by zcela jistě narůstala. Při porovnání s jinými státy Evropské unie zjistíme, že tato částka je relativně podobná. Například v Belgii, Rakousku či Švýcarsku se částka této náhrady pohybuje taktéž v rozmezí 200.000, - Kč a 500.000, - Kč. Některé státy dokonce takovou náhradu nemajetkové újmy neznají. Jedná se například o Německo či Nizozemsko.

⁶⁵ RYŠKA, Michal. Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ. Právní rozhledy, 2016, č. 11, s. 381-385

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09 stanovil, že náhrada dle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku má dvě funkce. Primární funkcí je samozřejmě funkce satisfakční. Vymezil ale, že tato náhrada naplňuje funkci preventivně-sankční, kdy se jedná o jednu z civilněprávních sankcí, která má potenciální škůdce odradit od protiprávního jednání a jedná se tím o nástroj speciální i generální prevence.

Dle ustanovení § 2971 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku je možné nahradit nemajetkovou újmu i tomu, proti komu nesměřuje samotná škodná událost, ale následek takového jednání postihuje tuto osobu natolik osobně, až se jedná o osobní neštěstí, jak takový zásah nazývá zákon. O tzv. sekundární oběti se jedná tehdy, pokud osoba není přímým poškozeným, ale její nemajetková újma se odvozuje od újmy jiné osoby, tedy tzv. reflexní újma. V literatuře se uvádí příklad, kdy se sekundární oběť ocitla v roli účastníka nebo svědka a musela například vnímat smrt primárního poškozeného. Podmínkou uplatnění tohoto nároku na náhradu újmy sekundární oběti je tedy vznik nároku náhrady škody přímého poškozeného na základě jiného pravidla.⁶⁶ Další podmínkou, která musí být splněna pro uplatnění takového nároku je, že se musí jednat o případ způsobení újmy protiprávním jednáním škůdce. Vzhledem k zvýšenému významu ochrany při jednání způsobeném z hrubé nedbalosti, zákon hrubou nedbalost v tomto ustanovení demonstrativně zmiňuje. Hrubá nedbalost však není dalším typem nedbalosti, ale jedná se o zvýšenou intenzitu nedbalosti, ať už vědomé či nevědomé. Jedná se o takové jednání, kdy se například škůdce projevuje bezohledným či lehkomyšlným způsobem. V zákonném ustanovení se taktéž stanovuje povinnost škůdce nahradit újmu, kterou způsobil úmyslně z touhy ničit či ublížit nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky. Může sem patřit například pomstychtivost nebo sexuální zvrhlost.

Komentářová literatura se zabývá nevhodně zvolenou terminologií, ze které není zcela jasné, kterým všem subjektům je možné tuto náhradu přiznat. Zákon totiž zakotvuje, že nárok se přiznává každému. Tím není zcela jednoznačné, zda tento nárok může uplatňovat i právnická osoba. Tato

⁶⁶ BEZOUŠKA, Petr. § 2971 [Náhrada nemajetkové újmy]. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1753.

problematika zůstává stran komentářové literatury stále otevřená, neboť na jednu stranu nelze osobní štěstí spojovat s právníckou osobou, ale na druhou stranu zákon přiznává právníckým osobám nárok na náhradu nemajetkové újmy například v ustanovení § 2988 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.⁶⁷

4.3 Wrongful life a wrongful birth

Aktuálním tématem v oblasti zdravotnického práva je zcela jistě problematika specifických žalob tzv. wrongful life a wrongful birth. V překladu se jedná tedy o nechtěný život a nechtěné narození. Tyto typy žalob se rozlišují dle aktivní legitimace k nim, neboť k žalobám tzv. wrongful birth jsou aktivně legitimováni rodiče dítěte, zatímco při žalobách tzv. wrongful life jsou aktivně legitimovány samotné děti.⁶⁸

V případech wrongful birth jde o situaci, kdy z důvodu protiprávního jednání škůdce, kterým je lékař nebo jiný zdravotnický personál, dojde k pochybení. Jednání může mít formu konání i opomenutí. Jednou z možností je uplatnění nároku při nechtěném početí, kdy náklady vznikají již s početím a s těhotenstvím matky, tzv. wrongful conception. V takovém případě se pak jedná zejména o nedbalostní jednání lékaře, které vede k nechtěnému početí a nechtěnému těhotenství. Půjde například o nedbalost formou nesprávně provedeného sterilizačního zákroku, vasektomie či diagnózy neplodnosti. V takových situacích nezáleží, zda se dítě narodí zdravé či nikoli, neboť jde o újmu způsobenou lidem, kteří dítě nechtěli a bylo jim tak narušeno právo svobodně se rozhodovat. Žalobou se lze domáhat náhrady újmy na zdraví matky, náhrady ztráty na výdělku, ale i náklady spojené s péčí o dítě. V tomto případě většina soudů takto vzniklou újmu přiznává, jde totiž o škodu, která vznikla porušením smluvní povinnosti lékaře.

V případě tzv. wrongful birth v užším smyslu dochází k újmě takovým jednáním škůdce, kdy škůdce neupozorní rodiče, že se plod nesprávně vyvíjí a je

⁶⁷ DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

⁶⁸ Žaloby wrongful life a wrongful birth – teoretic | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-wrongful-life-a-wrongful-birth-teoreticky-uvod-a-pohled-ceske-rozhodovaci-praxe-95153.html>

možné, že se očekávané dítě narodí handicapované nebo nemocné anebo škůdce nesprávně provede prenatalní diagnostiku. Rodiče tohoto dítěte jsou tímto zbaveni možnosti umělého přerušeni těhotenství. Narozením tohoto dítěte rodičům vznikají náklady na péči o handicapované či nemocné dítě, které by nevznikly, pokud by lékař jednal v souladu se svými povinnostmi. V těchto případech bude třeba, aby rodiče dokázali, že pokud by takovou informaci věděli, rozhodli by se těhotenství přerušit.⁶⁹ Takovou žalobu mají možnost podat i rodiče, kterým vznikla újma při nechtěném narození v důsledku chybně provedeného přerušeni těhotenství a jako nároky můžou v rámci žaloby uplatnit náhradu za psychickou újmu, náhradu za újmu na zdraví matky a taktéž náhradu nákladů spojenou s péčí o dítě.

Opakem těchto žalob je pak žaloba tzv. wrongful abortion, tedy nechtěný potrat. Jedná se o situaci, kdy matka podstoupila přerušeni těhotenství z důvodu vady plodu, ale toto vyšetření bylo provedeno chybně a žádná vada plodu neexistovala. K podání všech těchto žalob jsou aktivně legitimováni rodiče plodu.

Oproti tomu pro podání žaloby tzv. wrongful life je aktivně legitimováno samotné dítě, které uplatňuje nárok na náhradu újmy, která vznikla v důsledku jeho vlastního narození (jeho existence), tedy spočívá ve ztrátě možnosti dítěte se vůbec nenarodit. Tyto žaloby téměř výhradně podávají handicapované děti. V zemích s kontinentální právní kulturou jsou až na výjimky (Nizozemsko) tyto typy žalob nepřipustné a jsou v rámci soudních sporů proto zamítány. Oproti tomu jsou tyto žaloby přípustné například v USA.⁷⁰

Podtypem wrongful life žalob je žaloba tzv. prenatal injury, neboli prenatalního poškození. V takové žalobě se dítě domáhá poskytnutí náhrady újmy, která vznikla v prenatalním vývoji. Újma mohla vzniknout ze strany lékaře v důsledku jeho protiprávního jednání, ze strany matky například jejím užíváním drog v průběhu těhotenství anebo taktéž ze strany třetí osoby například

⁶⁹ DOLEŽAL, Adam a Tomáš DOLEŽAL. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016. Edice Kabinetu zdravotnického práva a bioetiky. ISBN 978-80-87439-28-9.

⁷⁰ Žaloby wrongful life a wrongful birth – teoretic | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-wrongful-life-a-wrongful-birth-teoreticky-uvod-a-pohled-ceske-rozhodovaci-praxe-95153.html>

v situacích, kdy v důsledku dopravní nehody zaviněné řidičem, tedy třetí osobou, došlo k poškození plodu. K takovému jednání musí však dojít nejpozději během porodu.

Dalším typem jsou žaloby wrongful life v užším smyslu, které můžeme dělit do dvou dalších kategorií, a to je tzv. wrongful diminished life a tzv. wrongful unsatisfied life. Zatímco žalobu wrongful diminished life může podat zdravotně postižené dítě, žalobu wrongful unsatisfied life může podat i dítě zcela zdravé. První podtyp žaloby směřuje proti lékaři, který při prenatálním vyšetření nezjistil vadu plodu, ačkoliv tato vada existovala a žena tedy neměla možnost zvážit přerušení těhotenství. Nebo též proti lékaři, který chybně provedl zákrok zabraňující těhotenství a následně žena otěhotněla a porodila dítě s handicapem. Tento typ žaloby je sporným tématem z toho důvodu, že příčinná souvislost s jednáním lékaře je diskutabilní, neboť lékař sice může za narození dítěte, ovšem není v příčinné souvislosti s jeho jednáním zdravotní postižení dítěte.⁷¹ Handicap dítěte totiž vznikne v důsledku genetických predispozic plodu.⁷²

U žaloby wrongful unsatisfied life, kterou může podat i zcela zdravé dítě, jde o újmu dítěte v důsledku neprovedení přerušování těhotenství z důvodu zvláštnosti plodu nebo jeho škodlivé vlastnosti. Mezi tyto vlastnosti patří například to, že bylo počato při znásilnění. Musí se však jednat od odlišnou vlastnost, než je zdravotní postižení.⁷³

⁷¹ DOLEŽAL, T. *Úvod do problematiky „wrongful birth“ a „wrongful life“ žalob*. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. [online]. 2013, roč. 3, č. 3, s. 4 – 12. ISSN 1804-8137. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/58>

⁷² DOLEŽAL, Adam a Tomáš DOLEŽAL. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016. Edice Kabinetu zdravotnického práva a bioetiky. ISBN 978-80-87439-28-9.

⁷³ VISINGER, R. *Teoretické otázky žalob wrongful life a pohled recentní zahraniční judikatury*. Právník. 2006, roč. 145, č. 10, s. 1125 – 1059. ISSN 0231-6625.

5 Srovnání a změna právní úpravy

Jak již bylo v této práci vícekrát zmíněno, právní úprava týkající se náhrady škody prošla několika zásadními změnami. Starý občanský zákoník, tedy zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, upravoval toto téma pouze v padesáti ustanoveních. Zatímco se nová právní úprava tímto zabývá mnohem detailněji a došlo taktéž k posílení postavení poškozeného. Například se vznikem ustanovení o povinnosti hradit cenu zvláštní oblíbenosti dle § 2969 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.⁷⁴

Jednou ze změn byla úprava terminologie, kdy nový občanský zákoník právní odpovědnost za škodu již takto nenazývá, ale prosazuje výraz povinnost nahradit škodu. Jak bylo již shora uvedeno důvodem, proč byl tento termín pozměněn je ten, že se dle zákonodárce nejedná o primární odpovědnost, ale o sekundární odpovědnost, tedy odpovědnost, která vzniká při nesplnění primární povinnosti.

Další změnou je opuštění jednotného pojetí civilního deliktu a zavedení rozdělení civilního deliktu na smluvní, mimosmluvní a delikt vyplývající z porušení dobrých mravů. Nový občanský zákoník zavádí institut náhrady škody, jenž plyne z porušení smlouvy. Tento institut je upraven v ustanovení § 2913. Na rozdíl od porušení zákona se u porušení smluvní povinnosti nevyžaduje zavinění škůdce.

V části týkající se škody vzniklé z provozní činnosti byla novým občanským zákoníkem zavedena možnost vyvinění v případě, že škůdce vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo. Zatímco dle staré právní úpravy byl škůdce povinen nahradit i takovou škodu, kterou nezavinil, jestliže nemohl jejímu vzniku předejít a jestliže se nejedná o škodu, jenž si poškozený způsobil sám nebo škodu, která byla způsobena neodvratitelnou událostí nemající původ v provozu.

⁷⁴ VÍTOVÁ, Blanka. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.

Další změna se týká problematiky škody způsobené věcí. Jak bylo shora uvedeno, dle staré právní úpravy nebylo pro náhradu škody podstatné, zda předmětná věc byla vadná či nikoliv. Současný občanský zákoník ve svém ustanovení § 2936 zakotvuje použití vadné věci.

Markantní změnou je také zakotvení zcela nového ustanovení, jehož zavedení vyplynulo z judikatury soudů. Jedná se o ustanovení § 2950 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, které pojednává o škodě způsobené informací a radou.

Velmi zásadní změnou je taktéž samotný způsob náhrady újmy, neboť starý občanský zákoník zakotvoval, že se vzniklá škoda má hradit zásadně v penězích a až pokud by poškozený požádal o nahrazení formou naturální restituce, nastoupila by tato forma, ovšem samozřejmě pouze v případě, kdy by to bylo možné a účelné, zatímco v nové právní úpravě je to naopak.⁷⁵

Jednou z nejzásadnějších změn, která se dotýká náhrady škody při poskytování zdravotních služeb je jisté změna ve zrušení vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Jak bylo již uvedeno v důvodové zprávě k občanskému zákoníku zákonodárce učil tento způsob úpravy za nepřijatelný, neboť bylo mocí výkonnou zasahováno do moci soudní, protože tímto podzákonným předpisem moc výkonná stanovovala limity nezávislému soudu. Tímto zrušením byl k 1. 1. 2014 zrušen bodový systém, kterým se vyčíslovala výše náhrady nemajetkové újmy. Zatímco nový občanský zákoník nyní zakotvuje pouze nezbytnost plného odčinění nemajetkové újmy a zásadu slušnosti jakožto pojmy nepřiliš určité, a proto byla Nejvyšším soudem ČR vytvořena Metodika NS.

Určit, která z právních úprav zaměřená na náhradu újmy je lépe zpracovaná, není lehký úkol. Zajisté, že se právní úprava opět posunula kupředu, avšak některými zavedenými změnami došlo k situaci, kdy namísto toho, abychom získali přehlednější úpravu, se stal zákon méně srozumitelnějším a snížil tak právní jistotu poškozeným. Tento souhrn změn se samozřejmě netýká všem

⁷⁵ Náhrada škody | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbíрка zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 23.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrada-skody-95359.html>

změn dotýkajících se náhrady škody, ale těch změn, které jsou zásadní pro tuto diplomovou práci, a tedy pro účely náhrady škody při poskytování zdravotních služeb.

6 Závěr

Téma, které jsem si vybrala pro svou diplomovou práci je téma, které je velice složité a převážně velmi obsáhlé, ale i přesto jsem se pokusila vypracovat práci, která bude poskytovat všeobecný přehled o dané tematice, a rozebrat její specifika. Ačkoliv bylo mým původním cílem popsat problematiku o něco širěji, z počátku vypracovávání práce jsem zjistila, že to není zcela možné.

V první části jsem se zabývala vymezením základních pojmů a taktéž jsem se pokusila přehledně vypracovat otázku právní odpovědnosti lékaře, ostatních zdravotních pracovníků a poskytovatelů lékařských služeb. V další části jsem se zaměřila již na samotnou náhradu škody při poskytování zdravotních služeb, kde jsem zohlednila, jakým způsobem může újma vzniknout a jakým způsobem je následně daná újma odškodňována. Zabývala jsem se jak majetkovými nároky, tak i nároky nemajetkovými, které vznikly především v důsledku ublížení na zdraví. Vzhledem k důležitosti Metodiky Nejvyššího soudu České republiky jsem se zaměřila také na popis a zhodnocení jejího obsahu. Na konec jsem se v krátkosti zabývala specifickými okruhy jako je regres zdravotní pojišťovny nebo náhrada újmy způsobená pracovními úrazy. Taktéž jsem se pokusila vymezit problematiku nároků sekundárních obětí a dalších třetích osob. Dalším tématem, kterým jsem se zabývala je rychle se vyvíjející a zároveň kontroverzní oblast žalob tzv. wrongful birth a wrongful life. V závěru práce jsem se v krátkosti zaměřila na změnu a srovnání právní úpravy.

Vzhledem k tomu, že medicína jako taková je rychle vyvíjejícím se oborem, tak je nutné na ni hbitě reagovat i legislativní úpravou. Ve své práci jsem se zabývala jak vymezením jednotlivých pojmů, tak jsem se také zaměřila na negativa právní úpravy. Zmínila jsem například, že jako jeden ze značných problémů je dle mého názoru nežádoucí dualita úpravy při poskytování náhrady újmy způsobenou pracovním úrazem a úpravou dle občanského zákoníku. Tato dualita tímto zavádí nerovnost mezi lidmi, kteří utrpěli totožnou bolest, jen ji každý utrpěl za jiných okolností, a proto se posuzuje dle různých právních předpisů. Další z negativ, která při vypracování práce vyvstala na povrch jsou následující. Ačkoliv zákonodárcův úmysl byl zjednodušit a sjednotit právní úpravu zavedením nové smlouvy o péči o zdraví, tak mám spíše za to, že se tím

situace zneřehlednila. Naopak jedním z kladných kroků při tvorbě nového občanského zákoníku byl zcela jistě krok týkající se změny ustanovení o škodě způsobené věcí, která byla často terčem kritiky. I přes všechny zavedené změny i nedostatky je zcela zřejmé, že při rozhodování o nárocích nemajetkové újmy jsou na soudce kladeny vysoké nároky, a tak je důležité reagovat na vývoj v oblasti medicínského práva judikaturou.

Vypracování této diplomové práce mi pomohlo k ucelení znalostí z oblasti občanského práva a k získání detailního přehledu o náhradě majetkové a nemajetkové újmy. Doufám, že přečtení bude pro případné čtenáře alespoň z části přínosem a věřím, že jsem obsahem této diplomové práce naplnila stanovené cíle.

Resumé

The aim of this thesis is to provide a general overview of compensation for the provision of health services. This is a very comprehensive and difficult topic, so I at least tried to define its basic points.

This diploma thesis is composed of four chapters. In the first part of this thesis I dealt with the definition of basic concepts.

In the third chapter, I tried to clearly develop the issue of legal liability of doctors, other health professionals and medical service providers.

In the next chapter, in chapter number four, I focused on the actual compensation of damage in the provision of health services, where I took into account how the damage may occur and how the damage is subsequently compensated. I dealt with both property claims and non-property claims, which arose primarily as a result of personal injury. Due to the importance of the Methodology of the Supreme Court of the Czech Republic, I also focused on the description and evaluation of its content. In the end, I briefly dealt with specific areas such as the regression of the health insurance company or compensation for damage caused by accidents at work. I also tried to define the issue of the claims of secondary victims and other third parties. The last topic I dealt with is the rapidly evolving and at the same time controversial area of lawsuits, the so-called wrongful birth and wrongful life.

Seznam použité literatury:

BEZOUŠKA, P., Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014.

BÍLKOVÁ, Jana. Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 32.

DOLEŽAL, Adam a Tomáš DOLEŽAL. *Kauzalita v civilním právu se zaměřením na medicínskoprávní spory*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016. Edice Kabinetu zdravotnického práva a bioetiky. ISBN 978-80-87439-28-9.

DOLEŽAL, Tomáš. *Bolest: doporučené postupy pro farmakoterapii bolesti: [novelizace 2008]*. Praha: Společnost všeobecného lékařství ČLS JEP, 2008. Doporučené postupy pro praktické lékaře. ISBN 978-80-86998-23-7.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3.

DVOŘÁK Jan, Jiří ŠVESTKA Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-630-3.

RYŠKA, Michal. *Odškodnění sekundárních obětí dle § 2959 ObčZ*. Právní rozhledy, 2016, č. 11, s. 381-385

SIVÁK, Jakub. *Aspekty ochrany osobnosti lékaře a pacienta*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Academic papers. ISBN 978-80-7598-608-5.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Petr VOJTEK a Lenka TESKA ARNOŠTOVÁ. *Zdravotnictví a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-619-7.

ŠÁMAL, Pavel, Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012.

TĚŠINOVÁ, Jolana, Tomáš DOLEŽAL a Radek POLICAR. *Medicínské právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7179-318-2.

VISINGER, R. Teoretické otázky žalob wrongful life a pohled recentní zahraniční judikatury. *Právník*. 2006, roč. 145, č. 10, s. 1125 – 1059. ISSN 0231-6625.

VÍTOVÁ, Blanka. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. Olomouc: ANAG, 2015. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-940-3.

Právní předpisy:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 268/2014 Sb., o zdravotnických prostředcích a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Listina základních práv a svobod

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

Nářízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání

Zákon č. 99/ 1963 Sb., občanský soudní řád

Nářízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání

Zákon č. 116/2020 Sb., o náhradě újmy způsobené povinným očkováním

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 18/01

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2017, so. zn. 25 Cdo 2144/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4223/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2005, sp. zn. 7 Tdo 219/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3805/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3953/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2012, sp. zn. 25 Cdo 1437/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1358/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 31 Cdo 1778/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2635/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4691/2010

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 670/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3552/2014

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1421/2008

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. I. ÚS 3937/18

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 25 Cdo 1381/2013

Internetové zdroje:

Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku) uveřejněná na webových stránkách

https://nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z.

Nespravedlivost duality způsobu odškodňování při | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem – Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 05.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nespravedlivost-duality-zpusobu-odskodnovani-pri-nahrade-bolesti-a-ztizeni-spolecenskeho-uplatneni-108674.html>

Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2019 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2019>

„Zásady slušnosti“ u občanskoprávní náhrady nema | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 07.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zasady-slusnosti-u-obcanskopravni-nahrady-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-jak-postupovat-pri-jejich-vykladu-105903.html>

Žaloby wrongful life a wrongful birth – teoretic | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-wrongful-life-a-wrongful-birth-teoreticky-uvod-a-pohled-ceske-rozhodovaci-praxe-95153.html>

DOLEŽAL, T. Úvod do problematiky „wrongful birth“ a „wrongful life“ žalob. Časopis zdravotnického práva a bioetiky. [online]. 2013, roč. 3, č. 3, s. 4 – 12. ISSN 1804-8137. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/58>

DOLEŽAL, Adam, DOLEŽAL Tomáš. Praktické dopady nového občanského zákoníku na provozování lékařské praxe. Praha: BOFIA medical, s. r. o., 2014. 59 s. ISBN 978-80-87996-00-3. Dostupné na https://zdravotnickepravo.info/wp-content/uploads/2014/05/Praktick%C3%A9-dopady-NOZ-na-provozov%C3%A1n%C3%AD-l%C3%A9ka%C5%99sk%C3%A9-praxe_publikace_final.pdf

Náhrada škody | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 23.03.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahrada-skody-95359.html>